

İŞ KAZASINDAN DOĞAN TAKSİRLE YARALAMA SUÇUNDA ASIL İŞVERENİN CEZAİ SORUMLULUĞU

THE CRIMINAL LIABILITY OF THE MAIN EMPLOYER IN CRIME OF RECKLESS INJURY ARISING FROM OCCUPATIONAL ACCIDENTS

Asım KAYA^{***}

Özet: Failin suç tipindeki neticeye yönelik olarak kast içinde bulunmadan ve zorunlu olduğu özeni gösterdiği takdirde neticenin meydana gelmeyeceği hallerde, tespit edilmiş suç tipini hukuka aykırı olarak ihlal etmesi halinde taksirden söz edilir. Taksir basit taksir ve bilinçli taksir olmak üzere ikiye ayrılır. İş kazaları sonucunda taksirle yaralama suçunun oluştuğu görülmektedir. Asıl işveren-alt işveren ilişkisinin bulunduğu süreçte meydana gelen iş kazalarında, bazı şartların oluşması halinde asıl işverenin sorumluluğuna gidilebilmektedir. Taksirle yaralama suçunda teşebbüs ve iştirak mümkün değildir. İşveren ve işçi ilişkisinde işverenin bazı yükümlülükleri yerine getirmesi gerekmektedir. Meydana gelen kaza sonucu oluşan taksirle yaralama suçunda kusurun belirlenebilmesi için bu yükümlülükler önemli yere sahiptir. Söz konusu yükümlülüklerin tespitinde hâkim bilirkişi raporunu da dikkate alarak taksirin varlığını tespit etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Taksir, Taksirle Yaralama, Öngörülebilirlik, İşveren, İşçi, Asıl İşverenin Cezai Sorumluluğu, İşverenin Yükümlülüğü, İş Kazası ve Yeni Tip Koronavirüs (Covid-19)

Abstract: Negligence refers to the cases of illegal violation of the identified offence, in cases where such consequence would not occur if the perpetrator, without having any evil intentions against the criminal act, exercised due diligence. Negligence is divided into two: ordinary negligence and conscious negligence. Reckless injury is seen to occur in occupational accidents. The liability of the pri-

^{*} Bu makalenin hazırlanmasında destekleri nedeniyle, öğrencileri olmakla her daim övündüğüm değerli hocalarım Prof. Dr. Dr. h.c. Yener Ünver ve Dr. Öğretim Üyesi R. Barış Atladı ile “iş hukuku” dersini biz öğrencilerine sevdiren Prof. Dr. Sarper Süzek’e şükranlarımı sunarım.

^{**} Dr., Hâkim, Türkiye Adalet Akademisi, asimkayaadalet@gmail.com, ORCID: 0000-0002-0381-2720, Makalenin Gönderim Tarihi: 17.06.2020, Kabul Tarihi: 03.07.2020

mary employer may be referred if certain conditions arise, in occupational accidents which occur in the course of a process where a primary-sub employer relationship exists. Attempt and participation are not possible in reckless injury. In employer and employee relations, some liabilities are burdened on the employer. Such liabilities are of vital importance in determining the fault in the reckless injury which occur in the resultant accident. The existence of fault is determined by also taking the expert's report into account, in determining such liabilities.

Keywords: Negligence, Reckless Injury, Predictability, Employer, Employee, Criminal Liability of Primary Employer, Occupational Accidents and New Type of Coronavirus (Covid-19).

GİRİŞ:

Taksirle yaralama ile sonuçlanan iş kazaları, ceza hukuku ve borçlar hukukunun ortak meselesini oluşturmaktadır. En küçük bir atölyeden büyük ölçekli fabrikalara kadar geniş bir alanda görülen iş kazaları sonucu taksirle yaralama suçunda asıl işverenin sorumluluğu bu çalışmada incelenecektir. Yeni tip koronavirüs (*Covid-19*) adıyla tanımlanan salgın hastalık döneminde ve bu dönemden sonra kısıtlamaların normalleştiği dönem olarak anılan “yeni normal” döneminde, işverenlerin salgın hastalığa karşı işyerlerinde almaları gereken önlemler ve denetlemeler bakımından konu daha da önemli hale gelmiştir.¹

Asıl işveren-alt işveren ilişkisinin kurulduğu durumlarda çoğu zaman asıl işverenin kusurlu olmasına rağmen sorumluluğuna gidilmediği veya tam tersi olarak sorumluluğun medeni hukuktaki kusursuz sorumluluk kadar geniş yorumlandığı görülmektedir. Bu durum ise asıl işverenin kusurlu olduğu durumlarda cezai yaptırıma uğramamasına veya kusursuz olduğu durumlarda cezai yaptırımla karşı karşıya kalmasına neden olmaktadır. Çalışmamızda öncelikli olarak temel kavramlara değindikten sonra, taksirle yaralama ile ilgili konu incelenecektir.

¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. “Yeni Koronavirüs (Covid-19) Salgınına Karşı İşyerlerinde Etkin Mücadele İçin Alınması Gerekli Tedbirler”, <https://www.ailevecalisma.gov.tr/isggm/haberler/koronavirus/>, e.t. 26.05.2020. “Kovid-19 Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi” hakkında bkz. https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/depo/toplumda-salgin-yonetimi/salgin-yonetimi-ve-calisma-rehberi/Covid19-Salgini-Yonetimi_Ve_Calisma_Rehberi.pdf, e.t. 30.05.2020. Kısa Çalışma ve Kısa Çalışma Ödeneği Hakkında Yönetmeliğin 3/f maddesinde salgın hastalık, “zorlayıcı nedenler” arasında belirtilmiştir.

I. TEMEL KAVRAMLAR

1. İŞ KAZASI

Bir tanıma göre iş kazası, “işyerinde meydana gelen beklenmedik ve planlanmamış bir olay” şeklinde tanımlanmaktadır.² Başka bir tanım, “emniyetsiz hareket ve şartlardan doğan, çalışanların can güvenliğini tehlikeye sokan, çoğu zaman yaralanmalara, makine ve teçhizatın zarara uğramasına veya üretimin bir süre durmasına yol açan, önceden planlanmamış olaylar” şeklinde tanımlanmaktadır.³ Bir başka tanıma göre, iş kazası, iş yapılırken meydana gelen kazadır.⁴ Başka bir tanım ise işverenin otoritesini esas alır ve işçinin, işverenin otoritesi altında bulunduğu sırada meydana gelen kazayı iş kazası olarak tanımlar. Eğer otoriteden emir ve talimat kelimeleri anlaşılacak olursa, işverenin emir ve talimatıyla bir yere gönderilmesiyle gidilen yerde iş kazası olması halinde bu kaza da iş kazası olarak kabul edilir.⁵ Doktrinde yer alan bir başka yaklaşım göre iş kazası, “işçinin, işverenin veya vekilinin doğrudan veya dolaylı otoritesi altında bulunduğu sırada gördüğü iş veya iş dolayısıyla eylemlerden dolayı hayatın olağan akışına uygun biçimde dıştan gelen etken ile işçiyi bedensel veya ruhsal zarara uğratan olay” olarak tanımlanmaktayken, bir başka yazara göre iş kazaları “işyerinde işin oluşturduğu risk nedeniyle ceza kanunlarını ihlal eden tüm kazalar” olarak kabul edilmelidir.⁶

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’nun (İSGK) 3/1-g maddesi ise, “işyerinde veya işin yürütümü nedeniyle meydana gelen, ölüme sebebiyet veren veya vücut bütünlüğünü ruhen ya da bedenlen engelli hale getiren olay” iş kazası olarak nitelendirmiştir.

² Nazmi Bilir, İş Sağlığı ve Güvenliği, Güneş Tıp, Ankara, 2016, s. 289.

³ Hüseyin Ceylan, “Türkiye’deki İş Kazalarının Genel Görünümü ve Gelişmiş Ülkelerle Kıyaslanması”, *International Journal of Engineering Research and Development*, Vol. 3, No. 2, June 2011, s. 19, <http://ijerad.kku.edu.tr/journal/pub/IJv3i2j5.pdf>, e.t. 22.08.2019.

⁴ Savaş Taşkent, “İş Kazası Kavramı”, Prof. Dr. Nuri Çelik’e Armağan, Beta, C. II, İstanbul, 2001, s. 1952.

⁵ Cevdet İlhan Günay, İş Davaları, B. 5, Yetkin, Ankara, 2016, 564, İrem Berksoy, “Yargıtay Kararları Işığında İş Kazası Kavramı”, Devrim Ulucan’a Armağan, Legal, İstanbul, 2008, s. 704, Yalçın Bostancı, “Yargıtay Kararları Işığında İş Kazası Kavramı”, *Kamu-İş Dergisi*, C.8, S. 1, 2005, s. 3, <http://www.kamu-is.org.tr/pdf/813.pdf>, e.t. 22.08.2019.

⁶ Halid Özkan, “İş Kazalarından Doğan Ceza Sorumluluğunda Kusur Tespiti”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XX, Y. 2016 S. 1, s. 513-514, http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/20_1_15.pdf, e.t. 03.11.2016.

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 13'üncü maddesine göre, *"sigortalının işyerinde bulunduğu sırada, işveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle sigortalı kendi adına ve hesabına bağımsız çalışıyorsa yürütmekte olduğu iş nedeniyle, bir işverene bağlı olarak çalışan sigortalının, görevli olarak işyeri dışında başka bir yere gönderilmesi nedeniyle asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda, Kanunun 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamındaki emziren kadın sigortalının, iş mevzuatı gereğince çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanlarda, sigortalıların, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere gidiş gelişi sırasında, meydana gelen ve sigortalıyı hemen veya sonradan bedenen ya da ruhen engelli hale getiren olay"* iş kazası olarak tanımlanmıştır. Görüldüğü üzer madde metni *"iş kazasını"* tanımlamak yerine hangi hal ve durumlarda meydana gelen kazanın iş kazası sayılacağını hükme bağlamıştır.⁷

5510 sayılı Kanun'a göre bir olayın iş kazası sayılabilmesi için 13'üncü maddenin 1'inci fıkrasında belirtilen hal ve durumlarda meydana gelmiş olması ve olayın sigortalıyı bedensel ya da ruhsal olarak özre uğratması (engeli hale getirmesi) gerekmektedir.⁸ Ayrıca, 5510 sayılı Kanun'a göre bir olayın iş kazası sayılabilmesi için şu unsurların bulunması gerekmektedir; *"kazaya uğrayanın 5510 sayılı Kanun anlamında sigortalı sayılması, sigortalının kazaya uğraması, sigortalının iş yerinde bulunduğu sırada kazaya uğraması, sigortalının işveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle, sigortalı kendi adına ve hesabına çalışıyorsa yürütmekte olduğu iş nedeniyle kazaya uğraması, sigortalının, işveren tarafından görev ile başka bir yere gönderilmesi yüzünden asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda kazaya uğraması, emziren kadın sigortalının çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanlarda kazaya uğraması, sigortalıların, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere gidiş gelişi sırasında kazaya uğramaları, sigortalının uğradığı kaza sonucu bedensel veya ruhsal bir zarara uğraması ve kaza olayı ile sigortalının uğradığı zarar arasında nedensellik (illiyet) bağının bulunması"*.⁹

⁷ Ali Güzel/ Ali Rıza Okur/ Nürşen Caniklioğlu, Sosyal Güvenlik Hukuku, Beta, B. 16, İstanbul, 2016, s. 331, Erşen Gökçe Demiral, İş Kazaları, Seçkin, Ankara, 2017, s. 20.

⁸ Zeki Kaynak, Yürürlükteki Sosyal Güvenlik Mevzuatımızda Sosyal Sigorta ve Uygulaması, Adalet, Ankara, 2015, s. 580.

⁹ Güzel/Okur/Caniklioğlu, s. 334-348, Mehmet Bulut/Sadettin Orhan, İş Sağlığı ve Güvenliği Yükümlülükler ve Uygulamalar, Bilge, Ankara, 2017, s. 141-142, Halûk

2. ASIL İŞVEREN KAVRAMI VE ASIL İŞVEREN - ALT İŞVEREN İLİŞKİSİ

4857 sayılı İş Kanunu'nun 2/4'üncü maddesinde asıl işveren-alt işveren ilişkisi şu şekilde tanımlanmıştır; *“bir işverenden, işyerinde yürüttüğü mal veya hizmet üretimine ilişkin yardımcı işlerinde veya asıl işin bir bölümünde işletmenin ve işin gereği ile teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektiren işlerde iş alan ve bu iş için görevlendirdiği işçilerini sadece bu işyerinde aldığı işte çalıştıran diğer işveren ile iş aldığı işveren arasında kurulan ilişkiye asıl işveren-alt işveren ilişkisi”* denir.¹⁰ Alt İşverenlik Yönetmeliğinde tanımlar kısmında asıl işveren; *“işyerinde yürüttüğü mal veya hizmet üretimine ilişkin yardımcı işleri veya asıl işin bir bölümünde işletmenin ve işin gereği ile teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektiren işleri diğer işverene veren, asıl işte kendisi de işçi çalıştıran gerçek veya tüzel kişiyi yahut tüzel kişiliği olmayan kurum ve kuruluşları”* şeklinde ifade edilmiştir.¹¹

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun “İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulu” başlıklı 22/2'nci maddesine göre; *“Altı aydan fazla süren asıl işveren-alt işveren ilişkisinin bulunduğu hallerde; a) Asıl işveren ve alt işveren tarafından ayrı ayrı kurul oluşturulmuş ise, faaliyetlerin yürütülmesi ve kararların uygulanması konusunda iş birliği ve koordinasyon asıl işverence sağlanır. b) Asıl işveren tarafından kurul oluşturulmuş ise, kurul oluşturması gerekmeyen alt işveren, koordinasyonu sağlamak üzere vekâleten yetkili bir temsilci atar. c) İşyerinde kurul oluşturması gerekmeyen asıl işveren, alt işverenin oluşturduğu kurula iş birliği ve koordinasyonu sağlamak üzere vekâleten yetkili bir temsilci atar. ç) Kurul oluşturması gerekmeyen asıl işveren ve alt işverenin toplam çalışan sayısı elliden fazla ise, koordinasyonu asıl işverence yapılmak kaydıyla, asıl işveren ve alt işveren tarafından birlikte bir kurul oluşturulur”*.

Hadi Sümer, İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku, Seçkin, Ankara, 2018, s. 90-98.

¹⁰ Ömer Eyrenci/Savaş Taşkent/Devrim Ulucan, Bireysel İş Hukuku, Beta, B. 9, İstanbul, 2019, s. 31.

¹¹ Asıl işveren ve alt işveren ilişkisi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Müjdat Şakar, İş Hukuku Uygulaması, Beta, B. 12, İstanbul, 2017, s. 33-34, Nuri Çelik/Nurşen Caniklioğlu/Talat Canbolat, İş Hukuku Dersleri, Beta, B. 29, İstanbul, 2016, s. 54-67, Özge Eyüpoğlu, Türk İş Hukukunda Asıl İşveren Alt İşveren İlişkisi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, İstanbul, 2019 (yüksek lisans tezi).

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 42/6'ncı maddesine göre, *"Bir işverenden, işyerinde yürüttüğü mal veya hizmet üretimine ilişkin bir işte veya bir işin bölüm veya eklentilerinde, iş alan ve bu iş için görevlendirdiği sigortalıları çalıştıran üçüncü kişiye alt işveren denir. Sigortalılar, üçüncü bir kişinin aracılığı ile işe girmiş ve bunlarla sözleşme yapmış olsalar dahi, asıl işveren, bu Kanunun işverene yüklediği yükümlülüklerden dolayı alt işveren ile birlikte sorumludur"*.

Asıl işveren-alt işveren ilişkisinin kurulabilmesi bazı koşulların varlığına bağlıdır. Bu koşullar şöyle ifade edilebilir; *"her şeyden önce, işyerinde işçi çalıştıran bir asıl işveren bulunmalı, alt işverenin kendisine bağımlı olarak çalışan işçileri bunları istihdam edeceği bir işyeri olmalı, alt işveren, işçilerini bir başka (asıl) işverene ait işyerinde çalıştırıyor olmalı, işverenin diğer (asıl) işverenden aldığı iş için görevlendirdiği işçilerini sadece bu işyerinde çalıştırmalı ve işveren işçilerini, asıl işverenin işyerinde yürüttüğü mal veya hizmet üretimine ilişkin yardımcı işlerde ya da asıl işin bir bölümünde çalıştırmalıdır"*.¹²

İş Kanunu ve Alt İşverenlik Yönetmeliğinde asıl işveren-alt işveren ilişkisinin "işletmenin, işin ve teknolojinin" gereği olarak kurulabileceğine değinilmiştir. 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, asıl işveren-alt işveren ilişkisinin kurulduğu hallerde iş sağlığı ve güvenliği kurulunun nasıl kurulacağını belirtmiştir. 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu alt işvereni tanımlamakla birlikte sigorta bakımından asıl işverenin alt işverenle olan müteselsil sorumluluğunu belirtmiştir.

Bu hükümlerden asıl işveren-alt işveren ilişkisinin düzenlediği konu kapsamında çeşitli açılardan ele alındığı görülmektedir. Konumuz bakımından önemli olan husus; kanaatimizce, asıl işveren-alt işveren ilişkisinin kurulmasını zorunlu kılan şartların dikkatle incelenerek, öncelikle bu ilişkinin hukuka uygun olup olmadığı ve ilişkiden kaynaklanan yükümlülükler değerlendirilmelidir. Yapılacak değerlendirmede, asıl işverenin kim olduğu cezai sorumluluğu belirlemede önem kazanacaktır. Ayrıca, bazı durumlarda iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini almaktan kaçınmak için "muvazaalı" alt işveren

¹² Günay, s. 69, Eyrenci/Taşkent/Ulucan, s. 31-32, Sarper Süzek, İş Hukuku, Beta, B. 17, İstanbul, 2019, s. 165-171, Çelik/Caniklioğlu/Canpolat, s. 57-67.

ilişkileri kurulabilmektedir.¹³ Bu nedenle, yasaya aykırı ve muvazaalı alt işverenlik ilişkisinin tespiti cezai sorumluluğun tespiti bakımından önemlidir.¹⁴ Asıl işveren-alt işveren ilişkisi kurulduğu durumlarda bu ilişkinin “muvazaalı” olduğu tespit edilmiş ise bu durumda iş sağlığı ve güvenliği yükümlülüklerini yerine getirme borcu “asıl işveren”in üzerindedir.¹⁵ İş Kanunu’nun 2/7’nci maddesine göre muvazaanın tespitinde iki husus karine olarak belirlenmiştir. Bunlardan ilki, asıl işverenin işçisinin alt işveren tarafından çalıştırılması, diğeri eski işçi ile alt işveren ilişkisi kurulmasıdır. Kanunda yer alan bu hükümlerin de muvazaanın tespitinde önemli olduğu kanaatindeyiz.¹⁶

II. TAKSİRLE YARALAMA SUÇU

1. GENEL OLARAK:

Taksirle yaralama suçu iş kazalarında sıklıkla karşılaşılan bir suç türü olarak karşımıza çıkmaktadır. Taksirle yaralama suçu Türk Ceza Kanunu’nun 89’uncu maddesinde düzenlenmektedir. Türk Ceza Kanunu’nun 89/1’inci maddesine göre, “*taksirle başkasının vücuduna acı veren veya sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olan kişi, üç aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır*”. Acı verme, “*beden bütünlüğünü önemsiz olmayan biçimde bozmaya yönelik her türlü hareket*”, sağlığını bozma “*süresi ne olursa olsun patolojik durum ortaya çıkarmak veya böyle bir patolojik durum önceden varsa bunu artırmak*”,

¹³ Süzek, s. 175. Muvazaa, tarafların gerçek iradelerini gizlemek için, aralarında hüküm ve sonuç doğurmayacak bir ilişki kurmalarıdır. Muvazaada iki taraf, isteyerek iradeleri ile beyanları arasında uygunsuzluk oluşturmaktadırlar. Bkz. Fikren Eren, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Yetkin, B. 24, Ankara, 2019, 394, Levent Akın, İş Sağlığı Güvenliği ve Alt İşverenlik, Yetkin, Ankara, 2013, s. 316. İş hukukunda asıl işveren-alt işveren ilişkisi ve muvazaa hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Emine Halman Çetin, İş Hukukunda Alt İşveren Asıl İşveren ile Muvazaa, Bilge, Ankara, 2019.

¹⁴ Asıl işveren-alt işveren ilişkisinde “muvazaanın” iş sağlığı ve güvenliği kapsamında değerlendirilmesi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Levent Akın, İş Sağlığı Güvenliği ve Alt İşverenlik, Levent Akın, Artan İş Kazaları Çağırıştırmasıyla İş Güvenliği ve İş Sağlığı, Emegın Hukuku Kurultayı, Yayına Hazırlayan: Abdi Pesok, Şen Matbaa, Ankara, 2015, s. 53-54.

¹⁵ Sümer, s. 68. Ayrıca, Yargıtay, alt işverenin işçilerini asıl işverenin işyerinde görevlendirmesi ancak alt işverenin herhangi bir organizasyon oluşturmaması ve alt işverenin işçiler üzerinde yetkisinin olmaması halinde asıl işveren-alt işveren ilişkisinin olmadığına karar vermiştir. Bkz. Y9.HD, 23.02.2009, 2008/22857-2009/3226, bkz. Çelik/Caniklioğlu/Canbolat, s. 57.

¹⁶ Hamdi Mollamahmutoglu/Muhittin Astarlı/Ulaş Baysal, İş Hukuku Ders Kitabı Cilt:1 Bireysel İş Hukuku, B. 3, Lykeion, Ankara, 2019, s. 46-47.

algılama yeteneğinin bozulması ise “*korku, uyku bozukluğu gibi, kişinin psikolojik durumunda ortaya çıkan ve kişinin anlama, düşünme, muhakeme yeteneğinde oluşan her türlü olumsuz değişiklik*” olarak ifade edilmektedir.¹⁷ Bu suç yaralamanın gerçekleşmesiyle tamamlanan bir zarar suçudur. Taksirle yaralama icrai veya ihmali davranışla gerçekleşebilir.¹⁸

Taksirle yaralama suçunda kasten yaralama suçunda yer alan basit tıbbi müdahale ile giderilebilir şekilde yaralanma haline yer verilmesi eleştirilmiştir.¹⁹ Türk Ceza Kanunu’nun 89/5’inci maddesine göre, “*taksirle yaralama suçunun soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı olup ancak birinci fıkra kapsamına giren yaralama hariç, suçun bilinçli taksirle işlenmesi halinde şikayet aranmaz*”.²⁰ Kanun koyucunun, gebe kadının çocuğunun düşürmesine neden olma ile sonuçlanan ve bilinçsiz taksirle işlenen yaralama suçunu şikayete tabi olarak düzenlemesi “suç ve ceza politikası” bakımından eleştirilmektedir.²¹

Taksirle yaralama suçunda da herhangi bir hukuka uygunluk nedeninin bulunması halinde faile ceza verilmeyecektir. Taksirli suçlar bakımından hukuka uygunluk nedenlerinin ortaya çıkması güç kabul edilse de olanaksız değildir.²²

2. TAKSİR VE TAKSİRE İLİŞKİN TEORİLER:

Taksir kelimesi Arapçadaki “kusur” kökünden türetilmiştir. Taksir kelimesi, “kısaltma”, “bir işi eksik yapma”, “bir şeyi yapabilirken

¹⁷ Durmuş Tezcan/Mustafa Ruhan Erdem/Murat Önok, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, Seçkin, B. 16, Ankara, 2018, S. 235-238

¹⁸ Durmuş Tezcan/Mustafa Ruhan Erdem/Murat Önok, s. 276.

¹⁹ Veli Özer Özbek/Koray Doğan/Pınar Bacaksız/İlker Tepe, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Seçkin, B. 10, Ankara, 2016, s. 240.

²⁰ Şikâyetten vazgeçenlerin her birinin şikâyetten vazgeçmeye tek başına yetkili olup olmadığına dikkat edilmelidir. Yargıtay 12. Ceza Dairesi’nin 15.02.2018 tarihli kararına göre, “yaşı küçük katılan Barış Yasak’ın Türk Medeni Kanunu’nun 335/1. maddesi gereğince anne ve babasının ortak velayeti altında olduğundan katılan Barış Yasak’ın babası Sebahattin Yasak’ın şikâyetten vazgeçmeye, annesi Fahriye Yasak’ın muvafakat etmesi gerektiğinden bu hususun yerine getirilmeden yaşı küçük mağdurun babasının şikâyetten vazgeçmesi nedeniyle sanık hakkındaki kamu davasının düşürülmesine karar verilmesi” hukuka aykırı bulunmuştur. T. 15.02.2018, 2016/3474-2018/1574, <https://karararama.yargitay.gov.tr/Yargitay-Bilgi/BankasilIstemciWeb/>, e.t. 26.05.2020.

²¹ Erdener Yurtcan, Yargıtay Kararları Işığında Öldürme ve Yaralama Suçları, 2015, s. 478.

²² Cengiz Apaydın, 2011 Yılı Yargıtay Kararları Işığında Taksirle Yaralama Taksirle Öldürme ve Olası Kastla İnsan Öldürme Suçları, Ankara, 2011, s. 437.

çekinip yapmama" ve "kusur etme" anlamlarına gelmektedir. Neticenin fail tarafından öngörülebilir olmasına rağmen öngörülmemesi halinde şuursuz veya bilinçsiz taksir; neticenin öngörüldüğü halde istenmemesi halinde şuurlu taksir, bilinçli taksir veya öngörülü taksir ortaya çıkabilir.²³

Türk Ceza Kanunu'nun 22/2'nci maddesine göre, taksir, *"dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla, bir davranışın kanuni tanımında belirtilen neticesi öngörülmeyerek gerçekleştirilmesidir"*. Türk Ceza Kanunu'nun 22/3'üncü maddesine göre ise kişinin öngördüğü neticeyi istememesine rağmen, neticenin meydana gelmesi halinde bilinçli taksir söz konusu olur. Bir tanıma göre, *"failin işlediği fiilde istemeden meydana gelen sonuçtan sorumlu tutulması taksir olup, bir başka tanıma göre ise failin suç tipindeki neticeye yönelik olarak kast içinde bulunmadan ve zorunlu olduğu özeni gösterdiği takdirde neticenin meydana gelmeyeceği hallerde, tespit edilmiş suç tipini hukuka aykırı olarak ihlal etmesi halinde taksirden söz edilir"*.²⁴ Toplumun fertlere yüklediği dikkat ve özen yükümlülüğü nedeniyle taksirli bir hareket cezalandırılmaktadır. Tanımda, dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık kavramı yerine sadece özen yükümlülüğüne aykırılık kavramının kullanılmasının daha yerinde olacağı ifade edilmiştir.²⁵

Kanun'da bilinçsiz taksir hali, taksir kavramı ile ifade edilmektedir. Bilinçli taksirin karşılığı olarak bilinçsiz taksir kavramının kullanılması gerektiği savunularak, kanun koyucunun üst kavram-alt kavram seçiminde gerekli özeni göstermediği düşüncesiyle eleştirilmiştir.²⁶ Taksirin kasıttan farkı, taksirde irade neticeye yönelik değildir. Kastta fail, neticeyi öngörür ve ister, taksirde ise fail neticeyi öngörmez veya öngörür, ancak gerçekleşmesini istemez. Her ikisinde de hareket iradidir. Taksirin psikolojik dayanağı ise dikkatsizliktir.²⁷ Taksirde tedbirsizlik, dikkatsizlik, meslek ve sanata acemilik, kanunlara ve nizamlara

²³ Mehmet Emin Artuk/Ahmet Gökçen/Ahmet Caner Yenidünya, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Adalet, B. 10, Ankara, 2016, s. 328.

²⁴ Hakan Hakeri, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Adalet, B. 19, Ankara, 2016, s. 251.

²⁵ Mahmut Koca/İlhan Üzülmüş, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin, B. 9, Ankara, 2016, s. 181.

²⁶ Hamide Zafer, Hamide, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Beta, B. 5, İstanbul, 2015, s. 265.

²⁷ Nur Centel/Hamide Zafer/Özlem Çakmut, Özlem, Türk Ceza Hukukuna Giriş, Beta, B. 9, İstanbul, 2016, s. 374.

riayetsizlik söz konusudur. Kast ile ortak noktası ise her ikisinde de topluma karşı üstlenilmiş göreve aykırılık bulunmaktadır.²⁸

Borçlar hukukunda taksir kavramına yer verildiği ve incelendiği görülmektedir. Cezai taksirin ve borlar hukukundaki taksirin ortak özelliği, her ikisinde de neticenin öngörülebilir nitelikte olması şartıdır.²⁹ Bilinçli ve bilinçsiz taksir ayrımının ise ceza hukukundan medeni hukuka geçtiği düşünülmektedir.³⁰

Taksire ilişkin teoriler şöyle sıralanabilirler; “etkin sebep teorisi”, “öngörebilme teorisi”, “önleyebilme teorisi” ve “hata teorisi”. Etkin sebep teorisine göre, kişi iradi davranışıyla sebep olduğu hukuka aykırı her şeyden sorumludur. Bu teoriye göre, davranışın hukuka aykırı bir amaca yönelmesi şart değildir. Hukuka aykırı aracın kullanıldığı iradi fiil ile netice arasında nedensellik bağının bulunması yeterlidir.³¹ Öngörebilme teorisine göre, taksirin esasını öngörülebilir neticenin özensizlik nedeniyle öngörülmemesi, önleme teorisine göre fail, önlenabilir neticeyi önlemediği için cezalandırılır.³² Öngörebilme teorisinin ilk izlerinin *Aristo*’ya kadar dayandığı, Roma hukukunda ise “*ihtiyatlı bir kimse tarafından öngörülebilir bir hususun öngörülmemesi taksirdir*” tanımı ile öngörebilme teorisinin bu hukukta bulunduğu belirtilmektedir.³³ Önleyebilme teorisine göre taksir, öngörülmesi ve önlenmesi mümkün olan bir sonucu öngörmek ve önlemek hususunda gerekli özenin iradi olarak gösterilmemesidir. Bu teorinin *Brusa* tarafından savunulduğunu ve öngörebilme kavramına önleyebilme kavramının eklenmesi ile ortaya çıktığı ifade edilmektedir.³⁴ Hata teorisinin savunucularına göre ise taksirin sebebi kaçınılabilir hata olarak kabul edilmektedir. Eğer ortada böyle bir hata yoksa taksirden de söz edilemeyecektir. Fail tedbirsizlik durumunda iken idraki hata tarafından bozulduğu için fail tedbirsiz durumdadır.³⁵

²⁸ Doğan Soyaslan, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Yetkin, Ankara, 1998, s. 451-452.

²⁹ Aktaran: Kayıhan İçel, *Ceza Hukukunda Taksirden Doğan Subjektif Sorumluluk*, İstanbul Cezaevi Matbaası, İstanbul, 1967, s. 116.

³⁰ İçel, s. 116.

³¹ Mehmet Emin Artuk/Ahmet Gökçen/Mehmet Emin Alşahin/Kerim Çakır, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Adalet, B, 13, Ankara, 2019, s. 333.

³² Zafer, s. 265.

³³ İçel, s. 76.

³⁴ Cengiz Topel Çiftcioğlu, “Türk Ceza Kanunda Taksir”, *Ankara Barosu Dergisi*, S. 3, Ankara, 2013, s. 323.

³⁵ İçel, s. 67.

Kanaatimizce, taksirin esası neticenin öngörülebilir olmasıdır. Fail neticeyi öngörmesi gerekirken öngörmemiş ve bu nedenle sorumlu tutulmaktadır. Ancak, bu görevin yerine getirilmesi olanaklı olmalıdır.³⁶

3. SUÇLA KORUNAN HUKUKİ DEĞER

Taksirle yaralama suçu ile korunan hukuki değeri kişinin beden bütünlüğü oluşturmaktadır. Bireyin beden, akıl ve ruh sağlığının koruma altına alınmak istenmektedir. Koruma fiziki ve psikolojik ihlallere karşıdır.³⁷

“Hukuki değer” kavramını tam olarak belirlemek ve tanımlamak içerik farklılığında yer alan çeşitli eğilimler nedeniyle çok güçtür. Bu kavram, 1800’lü yıllardan itibaren suç öğretisi içinde önemli bir yere sahip olmakla birlikte tartışmalı olmuştur.³⁸ Kısaca ifade etmek gerekirse; “hukuki değer”, *“toplumsal olarak değerli kabul edilen yaşamsal yarar, dikkat/gözetim talebi, insanların düzen içerisinde birlikte yaşamları için vazgeçilmez nitelikte olan, ceza hukukunca korunan değerler, kurumlar ve durumlar”* olarak kabul edilmektedir.³⁹ Hukuki değer, bir suçu diğer suçlardan ayırmamızda da yardımcı olur.

Bireyin beden, akıl ve ruh sağlığının fiziki ve psikolojik ihlallere karşı koruma altına alınması konu bakımından önem arz etmektedir. Kasten yaralama suçuna göre taksirle yaralama suçunda, psikolojik ihlallere karşı korumanın sağlanması daha zor görünmektedir. Beden sağlığının korunması bakımından; uzun yıllar yüksek sese, ağır koku ya veya radyasyona maruz kalınan hallerde koruma ve yükümlülükler ilişkisi ön plana çıkacaktır.⁴⁰ Özellikle, virüsle bulaşan salgın hastalıklara karşı bu korunmanın nasıl sağlanabileceğinin tespiti ve teknolojik gelişmeler korumanın sağlanmasına katkı sağlayacaktır. Bununla beraber, taksirle yaralanma ile birlikte gelişen komplikasyonlar sonucu kişinin ölmesi halinde “hukuki değer” konusu daha da önemli hale

³⁶ Centel/Zafer/Çakmut, Türk Ceza Hukukuna Giriş, s. 375-376.

³⁷ Nur Centel/Hamide Zafer/Özlem Yenerer Çakmut, Özlem, Kişilere Karşı Suçlar, Beta, C. I, B. 2, İstanbul, 2011, s.188.

³⁸ Yener Ünver, Ceza Hukukuyla Korunması Amaçlanan Hukuksal Değer, Seçkin, Ankara, 2003, s. 58.

³⁹ Aktaran: Ünver, Ceza Hukukuyla Korunması Amaçlanan Hukuksal Değer, s. 60.

⁴⁰ Ayrıca, taksirle yaralama suçu ile korunan hukuki değer ile işverenin işçiyi koruma ve gözetme borcu arasında olan ilişki de önem arz etmektedir.

gelecektir. Çünkü, taksirle öldürme suçunda kişinin “yaşama hakkı” korunmaktadır.⁴¹

İş kazalarından kaynaklanan taksirle yaralama suçunda hukuki değerın taşııcısı birey yani işçidir. Hukuki değer, hareketin üzerinde icra edildiği somut konu ile eş anlamlı değildir. Bazı durumlarda çakışabilmeleri onları eş anlamlı hale getirmez.⁴² Bu suçta failden başka bi insanın bedeni maddi konuyu teşkil ederken, beden bütünlüğü hukuksal değer olarak kabul edilmelidir.

4. TAKSİRİN UNSURLARI:

Taksirin unsurları öğretide hâkim yaklaşıma göre şöyle sıralanabilir; Fiilin taksirle işlenebilen bir suç olması, hareketin iradi olması, neticenin iradi olmaması, dikkat ve özen yükümlülüğünün yerine getirilmemesi, neticenin öngörülebilir olması, hareket ile netice arasında nedensellik bağının bulunmasıdır.⁴³

A. FİİLİN TAKSİRLE İŞLENEBİLEN BİR SUÇ OLUŞTURMASI

Kanunda açıkça belirtilen hallerde taksirle işlenen fiiller cezalandırılabilir. Bu yönüyle taksire dayanan sorumluluk istisnaidir. Bu husus Türk Ceza Kanunu’nun 22/1’inci maddesinde, “*taksirle işlenen fiiller, kanunun açıkça belirttiği hallerde cezalandırılır*” şeklinde düzenlenmiştir.⁴⁴ Türk Ceza Kanunu’nda düzenlenen taksirle öldürme ve taksirle yaralama suçları, kişinin hayatına ve vücut bütünlüğüne yönelik dikkat ve özen yükümlülüğünün pozitif hukuktaki dayanağını oluşturmaktadır.⁴⁵ Konumuz bakımından önemli olan İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’nda dikkat ve özen yükümlülüğüne ilişkin düzenlemeler bulunmaktadır.⁴⁶

⁴¹ Tezcan/Erdem/Önok, s. 201.

⁴² Ünver, Ceza Hukukuyla Korunması Amaçlanan Hukuksal Değer, s. 129.

⁴³ Artuk/Gökçen/Yenidünya, s. 342, 364, 366, 374 ve 376, Centel/Zafer/Çakmut, Türk Ceza Hukukuna Giriş, s. 376.

⁴⁴ Artuk/Gökçen/Yenidünya, s. 342.

⁴⁵ İzzet Özgenç, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin, B. 12, Ankara, 2016, s. 247.

⁴⁶ Özgenç, s. 248.

B. HAREKETİN İRADİ OLMASI

Taksirle işlenen suçlarda hareketin iradiliği söz konusudur. Bu hareket icrai şekilde gerçekleşebileceği gibi ihmali şekilde de gerçekleşebilir.⁴⁷ Taksirle öldürmede olduğu gibi, taksirli icrai suçlarda, hareketin iradiliği kolayca tespit edilebilir. Ancak, ihmali hareketin iradiliği bu kadar kolay tespit edilmez. Taksirli ihmali suçlarda da hareket iradi olmak zorundadır. Taksirli garantörsel ihmali suçta bir garantör önlenebilir bir neticeyi istemeden ve özene aykırı olarak engellemektedir.⁴⁸

İhmalin iradi olup olmadığının değerlendirilmesi konu bakımından önemlidir. İhmalin iradi olmadığı durumlarda, failin ihmali sonucunda meydana gelen neticenin fail tarafından öngörülüp öngörülmediğini araştırmaya gerek bulunmamaktadır. İhmalden meydana gelen neticenin objektif olarak öngörülebilir nitelikte olması yeterlidir. İhmal durumunda failin objektif olarak öngörülebilir neticenin öngörülmemiş olması koşulu kendiliğinden gerçekleşir. Kanunda ihmalin iradi olmadığı hallerde, failin gerçekleşen neticeden sorumlu olup olmayacağı hususunda bir düzenleme bulunmamaktadır. İhmalin iradi olmadığı hallerde taksirli suçtan söz edilebileceği, istenirse failin dikkatli ve özenli davranabileceği, dolayısıyla bu tür durumlarda ihmalin iradiliğinden değil, dikkatli davranmak istememenin iradiliğinden bahsedileceği savunulmaktadır.⁴⁹

Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 18/11/2014 tarihli kararında, sonuca iradi bir hareketle neden olma hali taksir sorumluluğunun nedeni olarak kabul edilmiştir.⁵⁰

C) NETİCENİN İRADİ OLMAMASI

Taksirli suçların kasıtlı suçlara göre daha az önemli ve daha az tehlikeli olduğu kabul edilmektedir. Çünkü kasıtlı suçlarda fail toplum hayatı için zararlı olan neticeyi bilerek ve isteyerek meydana getirmektedir. Burada failin kusurlu iradesi hem harekete hem de netice-

⁴⁷ Özgenç, s. 245.

⁴⁸ Hakeri, s. 256.

⁴⁹ Zafer, s. 268.

⁵⁰ YCGK, 18.11.2014, 2014/12-179-2014/499, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgi/Bankasilstemci/Web/>, e.t. 22.08.2019.

ye yöneliktir. Taksirli suçlarda ise irade sadece harekete yönelik olup neticeye yönelik değildir. Taksirde netice istenmemektedir.⁵¹

Neticeli suçların taksirle işlenebileceği, sırf hareket veya sırf ihmal suçlarının taksirle işlenemeyeceği savunulmaktadır. Bu düşünceye göre, suç tanımında yer verilen somut tehlikenin de netice kavramına dahil olduğuna işaret edilmektedir.⁵² İcrai olarak gerçekleştirilen netice taksirli icrai suç olarak kabul edilirken, ihmali olarak gerçekleştiren netice taksirli ihmali suç olarak kabul edilmiştir.⁵³

D) DİKKAT VE ÖZEN YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN YERİNE GETİRİLMEMESİ

Taksirle gerçekleşen davranışın haksızlık unsurunu dikkat ve özen yükümlülüğünün (objektif özen yükümlülüğü) ihlali oluşturmaktadır. Taksirli suçlarda bulunan dikkat ve özen yükümlülüğünün belli bir hukuki değerle ilgili olması gerekmektedir.⁵⁴

Dikkat ve özen yükümlülüğünün kaynağı konu bakımından önem arz etmektedir. Türk Ceza Kanunu'nda dikkat ve özen yükümlülüğünün kaynağının açıklanmadığı görülmektedir. Dikkat ve özen yükümlülüğünün kaynağını, resmi makamlar tarafından öngörülmüş yazılı kurallar oluşturabileceği gibi özel kişiler tarafından öngörülmüş yazılı kurallara da oluşturabilir.⁵⁵ Ortak deneyimlerin gerektirdiği dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık da taksiri doğurabilir.⁵⁶ Kişi bu kurallara uyararak özen yükümlülüğünü yerine getirmiş olmasına rağmen ceza hukuku açısından istenmeyen bir neticeye sebebiyet vermiş ise taksirli hareket etmiş sayılmayacaktır.⁵⁷ Ayrıca, failin kanunda gösterilen ve talep edilmiş olan davranışa uygun davranmış olsa bile "objektif özen yükümlülüğüne" aykırı davranmış olabileceği, tersi durumda ise yani "özel hukuk sorumluluğunu" düzenleyen kuralın ihlali halinde, taksirli bir fiilin işlenmiş olabileceğine karine teşkil et-

⁵¹ Hakeri, s. 252.

⁵² Zafer, s. 267.

⁵³ Zafer, s. 267.

⁵⁴ Özgenç, s. 246-247.

⁵⁵ Elvan Keçelioğlu, Taksirli Suçun Dogmatığı, Turhan, Ankara, 2015, s. 78.

⁵⁶ Kayıhan İçel, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Beta, Yenilenmiş Baskı, İstanbul, 2016, s. 445.

⁵⁷ Bernd Heinrich, Ceza Hukuku Genel Kısım-II, Editör: Yener Ünver, Adalet, Ankara, 2015, s. 102.

mekle birlikte, somut olay bakımından failin taksirli davrandığı anlamına gelmeyeceği ifade edilmektedir.⁵⁸ Dikkat ve özen yükümlülüğüne ilişkin kuralın hangi hukuk dalından kaynaklandığının önemi bulunmamaktadır. Taraflar aralarında yapacakları sözleşmeyle belirli kurallar belirleyebilirler. Ayrıca hukuk normlarıyla belirlenen kurallar olabileceği gibi müşterek tecrübe kuralları ile ve hatta örf ve adet kurallarıyla bu dikkat ve özen yükümlülüğüne ilişkin kurallar tespit edilebilir.⁵⁹

Dikkat ve özen yükümlülüğü ile ilgili işveren yükümlülükleri incelendiğinde, aşağıda ayrıntılı olarak ele alınacağı üzere işverene bazı yükümlülükler yüklenilmiştir. Bu yükümlülüklerin yerine getirilmemesi “asıl işverenin cezai sorumluluğu” bakımından önem arz etmektedir. Somut olayla ilgili olarak soruşturma aşamasında “Cumhuriyet savcısı”, kovuşturma aşamasına geçildiğinde ise “hâkim” meydana gelen olayın özelliklerine ve yükümlülükler göre “dikkat ve özen yükümlülüğünün” ihlal edilip edilmediğine karar vermelidir.⁶⁰

a. İşverenin Yükümlülükleri

İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ile işveren hakkında birtakım yükümlülükler düzenlenmiştir. Bu düzenlemeler ile iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili İş Kanunu’nda düzenlenen hükümler yürürlükten kaldırılmıştır. İşveren ister açık bir şekilde mevzuatta belirtilmiş olsun isterse belirtilmemiş olsun işçilerin sağlığı ve güvenliği için gerekli tedbirleri almak zorundadır.⁶¹ Bu yükümlülükler; çalışanların bilgilendirilmesi ve eğitimi, iş güvenliği uzmanı ve işyeri hekimi çalıştırma zorunluluğu, risklerden korunma, sağlık gözetimi yükümlülüğü, çalışan temsilcisi görevlendirme, Bakanlıkça yetkilendirilerek kurulan ortak sağlık ve güvenlik biriminden hizmet alma veya büyük kaza önleme politika belgesi alma zorunluluğudur.⁶² Genel olarak İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’nda işverenin yükümlülükleri önleme, bilgilendirme ve eğit-

⁵⁸ Keçelioğlu, s. 79-81.

⁵⁹ Zafer, s. 269-270.

⁶⁰ Keçelioğlu, s. 76-77.

⁶¹ Ünal Narmanlıoğlu, İş Hukuku Ferdi İlişkileri I, Beta, B. 5, İstanbul, 2014, s. 322.

⁶² Bilgi için bkz. Gülsüm Korkut/Alim Tetik, “6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’nun Getirdiği Yenilikler ve Temel Sorunlar”, Isparta, 2013, s. 462-467, dergipark.ulakbim.gov.tr/sduibfd/article/download/5000122109/5000112415, e.t. 22.08.2019.

me, denetleme ve işçilerin katılımını sağlama şeklinde dört ana başlıkta sıralanabilir. Şunu belirtmek gerekir ki işverenin iş sağlığı ve güvenliği için gerekli önlemleri alma borcu İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun 4'üncü maddesinin 1'inci fıkrasında, İş Kanunu'nun yürürlükten kaldırılan 77'inci maddesinin 1'inci fıkrasına göre daha geniş düzenlenmiştir. Şöyle ki, İş Kanun'da yer alan bu düzenleme "...işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için her türlü önlemi almak" şeklinde düzenlenmişken, İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nda "çalışanların işle ilgili sağlık ve güvenliğini sağlamakla yükümlüdür" şeklinde düzenlenmiştir. İşverenin iş ve güvenliği konusundaki yükümlülüklerinin başında bu konularda gerekli her türlü önlemi almak gelmektedir. Bu önlemler çağın teknolojik gelişmesine ve bilimsel seviyeye uygun olmalıdır. Bu konuda her türlü koruyucu malzeme işçiye sağlanmalı ve gerekli uyarılar yapılmalıdır. Bunun için işyerinde iş güvenliği ve önlemlerine ait bilgilendirmelere yer verilmelidir.⁶³ Bu önlemler, koruyucu tedbirler ve bilgilendirmeler yapılan işin bulunduğu iş koluna göre farklılık gösterebilir. Örneğin, inşaat işleriyle ilgili olarak İş Kanunu'nda yer alan tedbirlerin yanında Yapı İşlerinde Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği, Yapı İşlerinde İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğü, gibi tüzükler de dikkate alınarak teknolojik şartlara uygun en yeni ve iyi önlemler alınmalıdır.⁶⁴ Bu yükümlülük işverenin kendi işçileri gibi alt işveren ilişkisi içinde olduğu alt işveren işçileri içinde geçerlidir.⁶⁵ Asıl işveren, iş sağlığı ve güvenliği risklerine karşı alt işverenin işçilerini bilgilendirmelidir.⁶⁶

⁶³ Süzek, s. 879-881, Eyrenci/Taşkent/Ulucan, s. 381, Sümer, s. 165, Gaye Baycık, "Yeni Düzenlemeler Açısından İnşaat İşverenin İş Sağlığı ve Güvenliği Yükümlülükleri", C. 60, S.2, Ankara, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2011, s. 223, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/1585/17177.pdf>, e.t. 03.11.2016.

⁶⁴ Baycık, s. 234. İtalyan Yargıtay'ına göre işveren, işçisinin güvenli şartlarda çalışmasını temin etmek için en yeni bilim ve tecrübe ürünü araçlar satın almalıdır. Bu nedenle, teknolojik gelişme süreci içerisinde faaliyeti daha güvenli kılmak için bir makine almak gerekiyorsa bunun alınması gereklidir. Bkz. Tezcan/Erdem/Önok, s. 263.

⁶⁵ Hamdi Mollamahmutoğlu/Muhittin Astarlı, *İş Hukuku*, B. 5, Ankara 2012, s. 1203, 1205, 1208. İşveren işçi sağlığı ve iş güvenliği önlemlerini, işçiler için yaptığı gibi çırak ve stajyerler için de yapmalıdır. Bkz. Kemal Tahir Gürsoy, "İşverenin Sorumluluğu", Ankara, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 31, S. 1-4, 1974, s. 216, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/312/3005.pdf>, e.t. 03.11.2016.

⁶⁶ Eyrenci/Taşkent/Ulucan, s. 384, Sümer, s. 166.

İşveren önlemlere ve bilgilendirmelere uygun hareket edilip edilmediğini denetlemelidir.⁶⁷ Denetimin amacı alınan önlemlere işçilerin uymasının sağlanmasıdır. Çünkü, bu önlemlere gerekli şekilde uyulmadığı takdirde riskin gerçekleşme durumu yüksek olacaktır. Bunun neticesinde önlem almanın yanında denetim yükümlülüğü de işverene yüklenmiştir. Örneğin, işverene iş güvenliği için verilen malzemelerin gerektiği şekilde kullanılıp kullanılmadığı işverence kontrol edilecek veya ettirilecektir.⁶⁸ Yargıtay 10. Hukuk Dairesi kararında “... İşverenin işçisine gözlük verme yükümlülüğünün bu gözlüklerin istenilen nitelikte olması ve işçiler tarafından kullanılmalarını sağlama zorunluluğunu da kapsayacağı gözden uzak tutulmamalıdır. Başka bir anlatımla, işin niteliği itibarıyla işverenin önlem alma ödevinin, sadece işe uygun gözlük vermekle sınırlandırılmayacağı, bu gözlüğün kullanılmasını istemek bu önlemin uygulanmasını sağlamak ve uyulup uyulmadığını sürekli ve etkin bir biçimde denetlemek, bunu gerçekleştirecek gerekli kontrol sistemini de kurmak yükümlülüğünü içerdiği de söz götürmez...” denilerek, denetimin önemi vurgulanmıştır.⁶⁹

Alınan önlemler, bilgilendirmeler ve denetimlerin gerekli sonucu verebilmesi için işçilerin işleriyle ilgili konularda eğitilmeleri gerekmektedir.⁷⁰ İşyeri sağlığı ve güvenliğinin sağlanabilmesi için en iyi mevzuat hükümleri hazırlansa da bu konuda iş güvenliği kültürü oluşturulmadığı ve eğitim verilmediği sürece mevzuat hükümlerinin bir anlamı olmayacaktır. Bu nedenle başta işçiler olmak üzere iş sağlığı

⁶⁷ Süzek, s. 878, Eyrenci/Taşkent/Ulucan, s. 382.

⁶⁸ Baycık, s. 235.

⁶⁹ 10. HD. 30.09.1986, 4453/4793, benzer karar: HGK. 28/03/1979, E. 484. K. 330, Kılıç, a.g.e, s. 57. Yargıtay 12. Ceza Dairesi 21.03.2019 tarihli kararında, “dosyada mevcut asıl işveren şirket ile alt işveren şirket arasında imzalanan sözleşmede, asıl işverenin işin devamı süresince yetkilendirdiği elemanları tarafından alt işverenin yapmış olduğu işlerin sürekli kontrol edileceğine ilişkin hükümlere yer verilmiş olup bu kapsamda, alt işverenin iş yerinde iş güvenliği önlemlerini alıp almadığını denetlemek ve bu önlemlerin alınmasını sağlamakla yükümlü olan asıl işverenin şirket müdürü olan sanık ile şirketin inşaat sahasında görevli şantiye şefi olan sanığın dosyada mevcut bilirkişi raporunda da belirtildiği üzere kusurlu oldukları anlaşılmakla; her üç sanığın da atılı suçtan mahkumiyetlerine karar verilmesi gerekirken, delillerin hatalı değerlendirilmesi sonucu yazılı şekilde beraatlarına karar verilmesi” hukuka aykırı bulunmuştur. T. 21.03.2019, 2018/5194-2019/3812, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, e.t. 26.05.2020.

⁷⁰ Süzek, s. 879, Eyrenci/Taşkent/Ulucan, s. 382, Sümer, s. 165-168,

ve güvenliği zincirinde yer alan her halka bu konuda eğitilmelidirler.⁷¹ İşçiye verilecek eğitimler ilk olarak işe yeni giren işçiler hakkında olacaktır. Bu eğitim işe uyum sağlama eğitimi şeklinde kendisini gösterir. Daha sonra gerek yeni girenler ve gerekse mevcut işçiler için bir eğitim verilmelidir. Bu eğitime göre de yeni riskler meydana gelmiş, yeni çalışma şekli ortaya çıkmış veya yeni makineler kullanılmakta ise bunlarla ilgili olarak eğitim verilmelidir. Ayrıca, son olarak her işçinin yaptığı işe ve kullandığı makinelere göre kendisine özgü bir eğitimin verilmesi iş güvenliği açısından faydalıdır.⁷²

Tüm bu açıklamalardan eğitimden maksadın, işverenin işçiye sadece bir takım dokümanlar veya mevzuat hükümleri vererek konunun ele alınması değil detaylı ve eğitim metotlarına uygun bir şekilde işçilerin eğitilmesi olduğu görülmektedir. Verilecek eğitimin rastlantıya bırakılmaması için ilgili mevzuat hükümlerine uygun olması gerekmektedir.⁷³ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu bir kararında; “İş güvenliği önlemlerini alma, kişisel güvenliği sağlama konusunda inisiyatif tek başına işçiye bırakıldığı, çalışılan ortam nedeniyle oluşan tehlikeler konusunda yeterli bilgi verilmediği görülmektedir. Aksi bir düşünce, işçinin, öldürücü etkisi sabit bir ortama bilerek ve isteyerek girdiği sonucunu doğurur ki bu durum, yaşam deneyimlerine ve hayatın olağan akışına uygun düşmez. İşçi sağlığı, iş güvenliği ve yapılmakta olan iş nedeniyle işçinin eğitimi, bir kısım mevzuat hükümlerini içerir belgelerin kendilerine verilmesi ile değil, eylemli olarak, bu bilgilerin aktarımı ve öneminin kavratılması ile sağlanabilir. Eğitimden sonraki aşama ise, işçi sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili ön-

⁷¹ Y. 12. CD., E. 2012/581, K. 2012/18256, T. 12.09.2012, “...öldüğü iş kazasında sağının herhangi bir donanımı, teknik bilgisi olmayan ilkökul mezunu niteliğinde olup dolgu zemin üzerinde aracın çalışması konusunda değerlendirme yapıp yapamayacağı noktasında şüphe doğduğundan üçlü iş bilirkişilerinden rapor alınması gerekirken oluşa uygun olmayan bilirkişi raporuna dayanılarak eksik soruşturmayla yazılı şekilde karar verilmesi,” ..uyap.adalet.gov.tr. Mülga edilen İş Kanunu’nun 77’inci maddesinin gerekçesi eğitim konusu şöyle açıklamaktadır; “sosyolojik bir gerçek olan işçilerin bir bölümünün de alınan tedbirlere uymakta ihmalkarlık gösterdikleri görülmektedir. Bunun sebebi, geniş ölçüde işçilerin işçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda yeteri kadar eğitilmemiş ve bilinçlendirilmemiş olmalarıdır”. Bkz. Gürsoy, s. 215.

⁷² Baycık, s. 237.

⁷³ Berin Ergin, “İş Sağlığı ve Güvenliği Açısından Türkiye Geneli”, A. Can Tuncay’a Armağan, *Legal*, İstanbul, 2005, s. 149. İşçilerin eğitimi hakkında Yönetmelik hükümleri için bkz. “Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik”, 15.05.2013 Tarihli Resmî Gazete’nin 28648 sayı.

lemelerin alındığının ve uygulandığının denetlenmesidir.” demek suretiyle kapsamlı ve eylemli bir şekilde bu eğitimin verilmesi vurgulanmıştır.⁷⁴

İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’nun 4’üncü maddesinde işverenin genel yükümlülüğü ayrıntılı şekilde belirlenmiştir. Kanun’un 5’inci maddesinde risklerden korunma ilkeleri belirtilmiştir. İşveren, iş sağlığı ve güvenliği yönünden risk değerlendirmesi yapmak veya yaptırmakla yükümlüdür.⁷⁵ Risk değerlendirmesi yapılırken dikkat edilecek hususlar 10’uncu madde ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.⁷⁶ Asıl işveren-alt işveren ilişkisinin kurulduğu hallerde, risk değerlendirmesini her bir işveren diğer işverenin işini de göz önüne alarak yapmaktadır. Asıl işverenin sorumluluk alanı ile ilgili alt işverenin ihtiyaç duyduğu bilgi ve belgeler asıl işverence sağlanır. Asıl işveren, alt işverence yürütülen risk değerlendirme çalışmalarını denetler ve gerekli koordinasyonu sağlar.⁷⁷ 14’üncü maddede iş kazası ve meslek hastalıklarının kayıt ve bildirimi, 15’inci maddede sağlık gözetimi ve 18’inci maddede çalışanların görüşlerinin alınması ve katılımlarının sağlanması düzenlenmiştir.⁷⁸ İş kazasının hemen bildirilmesi dikkat ve özen yükümlülüğüne ilişkin sorumluluğun tespiti bakımından önemlidir. Çalışanların görüşlerinin alınması ve katılımın sağlanması işverene yüklenen yükümlülüklerin daha etkin bir şekilde yerine getirilmesine katkı sağlayacaktır.

İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’nun 22’nci maddesinde düzenlenen “iş sağlığı ve güvenliği kurulu” da önem arz etmektedir. Elli ve daha fazla çalışanın bulunduğu ve altı aydan fazla süren sürekli işlerin yapıldığı işyerlerinde işveren, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili çalışmalarda bulunmak üzere kurul oluşturur. İşçi sağlığı ve iş güvenliği önlemleri arasında en önemlisi olarak bu konuda “örgütlenme” gös-

⁷⁴ YHGK, 16.06.2004-21-365/369, Süzek, s. 882.

⁷⁵ Eyrenci/Taşkent/Ulucan, s. 385.

⁷⁶ Süzek, s. 883. Riskin gerçekleşmesini azaltan ve çalışma koşullarını insanileştiren önleyici tedbirlerin alınması hususu işçileri iş kazaları ve meslek hastalıklarından koruyucu en yerinde politika olarak ifade edilmiş, bu yönüyle de işçinin fiziki güvenliğinin temini kamu düzenine ilişkin bir sorun olarak kabul edilmiştir. Bkz. Mollamahmutoğlu, s. 1196. Yeni tip koronavirüs salgın hastalık dönemi ile birlikte işyerlerinde risk değerlendirmesi yapılarak gerekli önlemlerin alınmasının daha önemli hale geldiği kanısındayız.

⁷⁷ Sümer, s. 178.

⁷⁸ 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’dan kaynaklanan işveren yükümlülükleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Onur Yiğit, Yargıtay Kararları Işığında Taksirli Suçlar, Yetkin, Ankara, 2014, s. 174-193.

terilmektedir. Bunun nedeni de önlemenin işyerinde başlaması ve bu gibi örgütleri kuran işyerlerinde iş kazalarına daha az rastlanmasıdır.⁷⁹ Asıl işveren-alt işveren ilişkisinin kurulduğu bir işyerinde asıl işveren ve alt işverenin sayıları ayrı ayrı ellinin altında ancak her iki işverenin toplam çalışan sayısı elliden fazla ise, koordinasyon asıl işverence yapılmak kaydıyla, asıl işveren ve alt işveren tarafından birlikte kurul oluşturulur. Bunun dışında, asıl işverenin işçi sayısı elliden fazla ise kurul asıl işverence, alt işverenin işçi sayısı elliden fazla ise kurul alt işverence oluşturulur.⁸⁰

İş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin alınması bakımından 50 (elli) sayısı incelemeye değerdir. Öğretide bu tespit haklı olarak eleştirri konusu yapılmıştır. Bunun nedeni olarak Türkiye özelinde küçük işletmelerinin sayısının fazla olup, bu işletmelerde büyük işletmelerle oranla daha fazla kazaların yaşanması nedeniyle ortak bir kurulun oluşturulması gerektiği belirtilmiştir.⁸¹

Kanun koyucu, Kanun'da yer alan 50 sayısını kullanarak çok açık bir rakamı belirtse de bunun tespiti o kadar kolay olmamaktadır. Öğretide bir görüşe göre bu sayının belirlenmesinde alt işverene ait işçilerin dikkate alınmayacağı, işçi kavramında sözleşmeyle kendisine bağlı olan işçilerin anlaşılması gerektiği belirtilmektedir.⁸² Diğer görüş ise burada iş sözleşmesine bakılmaması, bunun yerine işyerinin esas alınması gerektiği savunulmaktadır. Bu görüşe göre alt işverenin işçileri de 50 sayısına dahil olacaktır.⁸³ Bir başka göre, bir işyerinde alt

⁷⁹ Süzek, s. 929. Almanya ve Avusturya'da iş güvenliği kurullarının olduğu ifade edilmektedir. Almanya'da yirmiden fazla işçi çalıştıran yerlerde iş güvenliği kurulu kurulması, Avusturya'da ise en az 100 işçinin çalıştığı işyerlerinde iş güvenliği kurulu kurulması zorunlu tutulduğu, eğer çalışanların ¾'ü büro çalışanı konumunda ise en az 250 işçi çalıştırılması halinde bu kurulu oluşturmanın zorunlu olduğu belirtilmektedir. Bkz. İstanbul Barosu Çalışma Hukuku Komisyonu, İş Sağlığı ve Güvenliği Yasa Tasarısı Taslağı Sempozyumu, G. Alpagut, İstanbul Barosu Yayınları, 2008, s. 53.

⁸⁰ Süzek, s. 892-894.

⁸¹ Fatma Zeynep Altınar, "İşverenin İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Maddi Tazminat Yükümlülüğü, C. 13, S. 3-4, *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Erzincan, 2009, s. 272, http://eski.erkincan.edu.tr/birim/HukukDergi/makale/2009%20XIII_2-13.pdf, e.t. 03/11/2016.

⁸² Ömer Ekmekçi, "Asıl İşveren-Alt İşveren İlişkisinde İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamaları", Sempozyum Tebliğleri Kitabı, Çimento Sektöründe İş Sağlığı ve Güvenliği Sempozyumu, ÇEİS, Ankara, s. 25.

⁸³ Levent Akın, "İş Sağlığı ve Güvenliğinde İşyerinin Örgütlenmesi", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 54, S. 1, Ankara, 2005, s. 6-7, <http://kutuphane>.

işverenin işçileri kazaya uğramışsa bundan asıl işveren de alt işverenle birlikte sorumlu olacaktır.⁸⁴

b. Asıl İşveren Bakımından Yükümlülüklerin Önemi:

Asıl işveren ve alt işveren işçisi bazen aynı ortamda çalışabilir. Alt işveren işçisi asıl işveren işçisinin, asıl işveren işçisi ise alt işveren işçisinin yaratmış olduğu bir risk neticesinde yaralanmış olabilir. Örneğin, torna atölyesinde temizlik yapmakta olan bir alt işveren işçisinin kayganlaştırdığı zeminde kayan asıl işveren işçisi, alt işveren sebebiyle zarar görebilir. Ters bir durumda asıl işveren işçisinin kullandığı tornadan fırlayan bir parça alt işveren işçisinin gözüne gelebilir.⁸⁵ İş kazası sonucu meydana gelen yaralanmada asıl işveren bakımından, iş kazasına burada belirtilen yükümlülüklerden hangisinin veya hangilerinin neden olduğunu öncelikli olarak belirlemek, daha sonra bu yükümlülüğün kim tarafından yerine getirilmesi gerektiğini tespit etmek, yani ceza hukuku anlamında kusurlu kimse onu belirlemek önem arz etmektedir. Yapılan değerlendirmede asıl işveren açısından ceza hukuku bakımından bir sorumluluğa gidilebilmesi için her şartta nedensellik bağının kesilip kesilmediği ayrıca önem arz etmektedir. Eğer asıl işverenin sorumluluğu bulunmasına rağmen meydana gelen neticede nedensellik bağı kesilmiş ise ceza hukuku bakımından bir sorumluluk meydana gelmeyecektir.

E) NETİCENİN ÖNGÖRÜLEBİLİR OLMASI

Öngörülebilir bir neticenin öngörülmemesi halinde bu durum toplum tarafından kınanma sebebidir.⁸⁶ Eğer öngörebilme imkânsız ise bu durumda taksirden söz edilemeyecektir. Her türlü öngörebilme yeteneğinin dışında ve kimse tarafından öngörülemeyecek durumda bulunan netice halinde taksirden değil kaza ve tesadüften söz edilir.⁸⁷

dogus.edu.tr/mvt/pdf.php, e.t. 25/05/2020. Aynı yönde görüş için bkz. Baycık, s. 238-239.

⁸⁴ Halil Yılmaz/Hüsnü Turanlı, "Asıl İşveren-Alt İşveren Ayrımı ve İş Kazasından Doğan Sorumluluk", *Terazi Hukuk Dergisi*, S. 61, Ankara, 2011, s. 17.

⁸⁵ Levent Akın, Levent, İş Sağlığı Güvenliği ve Alt İşverenlik, Yetkin, B. 2, Ankara, 2013, s. 221.

⁸⁶ Centel/Zafer/Çakmut, Türk Ceza Hukukuna Giriş, s. 375.

⁸⁷ Hakeri, s. 257, 259.

Neticenin öngörülebilmesi dikkate alınırken sadece fiilen gerçekleşen netice anlaşılmamakta, yapılan tehlikeli hareketin sebep olduğu veya olabileceği benzer neticelerin öngörülmemesi de anlaşılmaktadır. Örneğin, oda içerisinde masa üstünde dolu bir tabanca bırakan kişi, tabancayı bırakan kişinin kendi çocuğunun bu tabanca ile oynarken yaralanabileceğini öngörebilmesi şart olmayıp, herhangi bir kimsenin bununla yaralanabileceğini veya başkasının yaralanabileceğini öngörmesi yeterlidir. Böyle bir olayda somut olayın özellikleri dikkatle incelenmelidir. Örneğin bir kişi dolu silahını masaya bırakması üzerine, içeri giren bir hırsız bu tabancayla kendini yaralarsa taksirden söz edilemeyecektir.⁸⁸

Yeni tip koronovirüs (*Covid-19*) salgın hastalığı neticesinde bir işçinin bu hastalığa yakalanması bu kapsamda tartışılması gereken bir konudur. Konumuz bakımından şu hususu ifade etmek gerekir ki, işveren işçisini çalıştırırken koronovirüse karşı alması gereken önlemleri almaması ve işçinin çalışırken bu hastalığa yakalandığının “nedenellik bağı” bakımında ispatlanması halinde işverenin sorumluluğu doğacaktır.⁸⁹ Eğer bu önlemlerin alınmamasında atfedilebilecek kusur asıl işverene ait ise asıl işverenin de sorumluluğu gündeme gelecektir.

⁸⁸ İçel, s. 84.

⁸⁹ Alınması gereken önlemler hakkında bkz. “Yeni Koronavirüs (*Covid-19*) Salgınına Karşı İşyerlerinde Etkin Mücadele İçin Alınması Gerekli Tedbirler”, <https://www.ailevecalisma.gov.tr/isggm/haberler/koronavirus/>, e.t. 26.05.2020. Hastalığın yayılma hızının azaldığı dönemde alınması gereken önlemler için bkz. “Kovid-19 Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi” hakkında bkz. https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/depo/toplumda-salgin-yonetimi/salgin-yonetimi-ve-calisma-rehberi/Covid19-Salgini_Yonetimi_Ve_Calisma_Rehberi.pdf, e.t. 30.05.2020. Kısa Çalışma ve Kısa Çalışma Ödeneği Hakkında Yönetmeliğin 3/f maddesinde salgın hastalık, “zorlayıcı nedenler” arasında belirtilmiştir. Ancak, yeni tip koronavirüs hakkındaki alınması gereken önlemlerin ortaya çıktığı dönemde, işverenin işçisini çalıştırması ve gerekli önlemleri almayarak işçinin bu hastalığa yakalanmasına neden olması halinde “zorlayıcı neden”in artık uygulanamayacağı kanısındayız. Örneğin, işçi işe başlamadan önce Covid-19 testi yaptırmış ve test sonucu “negatif” çıkması üzerine işe başlamış, ancak işyerinde geçirdiği 3 gün süre içerisinde bu hasatlığa yakalanmış ve işyeri dışında başka kişi veya kişilerce teması tespit edilememiş ise bu husus tespit edilebilecektir. Bu durum her somut olayda ayrıca incelenmelidir. Benzer yönde karar için (H1N1 virüsü hakkında) bkz. Y21. H., 2018/5018-2019/2931, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>. Ancak, Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı Emeklilik Hizmetleri Genel Müdürlüğü’nün 07.05.2020 tarih ve 2020/12 sayılı Genelgesi’ne göre, sigortalılara hastalık kapsamında provizyon alınması gerektiği ifade edilmiştir, <https://www.turmob.org.tr/mevzuat/Pdf/17715>, e.t. 31.05.2020.

F) HAREKETLE NETİCE ARASINDA NEDENSELLİK BAĞININ BULUNMASI

Ortaya çıkan neticede failin iradi hareketiyle netice arasındaki bağın kesilip kesilmediği veya zararlı neticeye kimin hareketinin sebebiyet verdiği irdelenmelidir.⁹⁰ Netice, failin hareketiyle birlikte mağdurun veya üçüncü kişinin hareketinin birleşmesiyle ortaya çıkmış olabilir.⁹¹ İş kazasına neden olan kişilerin fiilleri ile iş kazası arasındaki bağlantının her olayda belirlenmesi gerekmektedir. Yargıtay Ceza Genel Kurulu bir kararında⁹² yükümlülüklerin yerine getirilmemesinin sonuca etkili olması gerektiğini ve sonuca etki etmeyen yükümlülük ihlallerinde nedensellik bağının bulunmayacağını belirtmiştir.⁹³ Öte yandan bazı durumlarda yükümlülük ihlali neticeye neden olsa bile bazen bu netice faile objektif olarak isnat edilemeyebilmektedir. Bu durumda “objektif isnadiyet teorisi” gündeme gelmektedir. “Objektif isnadiyet teorisi” bakımından nedensellik bağının tespitinde şart teorisi esas alınmalıdır. Ancak, ceza hukukunda doğa bilimlerinden farklı olarak sadece sebep-sonuç ilişkisi kurulması yetmez.⁹⁴ Neticenin “illiyet bağı teorileri” kapsamında sadece davranıştan kaynaklanması yetmemekte, aynı zamanda normatif bir değerlendirme ile bu neticenin harekete bağlanabilir olması gerekmektedir. Bu normatif değerlendirmeye ise “objektif isnat edilebilirlik” adı verilmektedir.⁹⁵

Özene aykırı davranmak suretiyle yükseltelen tehlike doğrudan “neticede” meydana gelmiş ise, özene aykırı hareket ile neticeye sebebiyet verme arasında “yükümlülüğe aykırılık bağlantısı” bulunduğu kabul edilmektedir. Eğer özene aykırı davranış yerine hukuka aykırı alternatif eylem gerçekleştirilmiş olsaydı bile aynı netice mey-

⁹⁰ “Nedensellik bağı” hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Yener Ünver, Ceza Hukukunda İzin Verilen Risk, Beta, İstanbul, 1998, s. 221-256.

⁹¹ Artuk/Gökçen/Yenidünya, s. 346.

⁹² YCGK, 31/03/2016, 2013/12-654-2015/75, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, e.t. 22/08/2019.

⁹³ Özkan, s. 526.

⁹⁴ Artuk/Gökçen/Alşahin/Çakır, s. 354.

⁹⁵ Keçelioğlu, s. 114. “Objektif yüklenebilirlik” ölçütleri olarak; “yönlendirebilirlik”, “egemen olabilirlik”, “neciteyi önleyebilirlik” (neticeye hükmedebilirlik) ölçütleri ileri sürülmüştür. Bkz. Bahri Öztürk/Mustafa Ruhan Erdem, Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku, Seçkin, B. 11, Ankara, 2011, 191, Mustafa Özen, Ceza Hukukunda Taksir, Adalet, B. 4, Ankara, 2019, s. 266.

dana geliyor ise “yükümlülüğe aykırılık ilişkisi” reddedilmektedir.⁹⁶ İş kazasında bu durum şu şekilde meydana gelebilir; eğer işveren yükümlülüğünü yerine getirseydi dahi aynı kazanın olacağı kesin olarak saptanabiliyor ise o zaman objektif olarak netice işverene yüklenemez. Örneğin, işveren işçinin taşıması gereken baretı işçiye vermemiş ancak işçinin kafasına düşen cisim çok büyük ve işçi baretı taksaydı bile ölümlü muhakkak idi ise işveren yükümlülüğe aykırı davranış nedeniyle sorumlu tutulamayacaktır. İşveren önlemlerini almadığı ve yükümlülüğünü yerine getirmediği için idari veya başkaca bir yaptırımla karşılaşabilecektir. Failin taksirle hareket ettiği durumda bir başka kişinin taksirli hareketi de failin taksirli hareketine ekleniyorsa nedensellik bağı kural olarak kesilmez.⁹⁷ Bu durumda failin ve üçüncü kişinin kusurunun tespit edilmesi gerekmektedir. Failin taksirli hareketi bir başka kişinin daha önceki kusurlu hareketinden kaynaklanmış ise nedensellik bağı yok demektir.⁹⁸

Nedensellik bağının bulunup bulunmadığının tespiti çoğu zaman çok da kolay olmaz. Yargıtay Ceza Genel Kurulu işverenin eğitim verme, denetleme ve gerekli teknolojik şartlara uymama yönündeki kusurları ile katılan/ mağdurun kusuru ve tanığın kusuru ile gerçekleşen iş kazasına ilişkin kararında⁹⁹ şu değerlendirmelerde bulunmuştur;

Karara yansıyan olayda, “*imalathane sorumlu müdürü olan sanığın, imalathanede işçi olarak çalışan katılana, öncelikle katılanın yaralanması sırasında kullandığı pres makinasının çalışma prensipleri ile riskleri konusunda başta olmak üzere, iş sağlığı ve güvenliği konularında eğitim vermediği,*

⁹⁶ Konuyla ilgili ileri sürülen teorilerden “nedensellik teorisi”ne göre, sorumluluğun belirlenmesinde hukuka uygun alternatif davranış hesaba katılmaz. “Riskin yükseltilmesi teorisi”ne göre, özene aykırı davranış neticenin meydana gelmesini önemsiz olmayacak şekilde etkilemelidir. Failin sorumlu olabilmesi için özen yükümlülüğüne uygun davranışa göre, özen yükümlülüğüne aykırı davranışın tehlike riskini artırması gerekmektedir. Öte yanda özen yükümlülüğüne uygun davranışla bile aynı netice meydana gelecek idiyse fail sorumlu tutulamaz. “Kaçınılabilirlik teorisi”ne göre, özene uygun davranılmış olsaydı bile neticenin fail tarafından kaçınılabilir olacağı belirlenememiş ise “in dubio pro reo” ilkesi gereğince fail sorumlu tutulamaz. Ayrıntılı açıklamalar için bkz. Üzülmüş/Koca, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 206-211.

⁹⁷ Sami Narter, İş Sağlığı ve Güvenliğinde İdari, Cezai ve Hukuki Sorumluluk, Adalet, B. 2, Ankara, 2018, s. 337.

⁹⁸ Hakeri, s. 269.

⁹⁹ YCGK, 18.11.2014, 2014/12-179-2014/499, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, e.t. 22.08.2019.

çalışmalarında yeterli denetim ve gözetim görevini yerine getirmediği, optik sensörü bulunmayan pres makinasının bulunduğu yerde uyarıcı bir levha da bulundurmadağı, 25 yıldan beri kullanılan bu nedenle eskidiği için lif atan makinayı yenilemesi gerektiği de göz önüne alındığında, katılanın çalıştığı işyerinde sorumlu müdür olan sanığın, iş sağlığı ve güvenliğine yönelik kanuni düzenlemelere riayetsizlik suretiyle dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranarak katılanın yaralanmasında kusurlu olduğu, eylemleri ile katılanın yaralanması arasında nedensellik bağının kesilmeyip sonucun gerçekleşmesinde sanığın duyarsızlığından kaynaklanan kusurlu hareketlerinin etkili bulunduğu tespit edilerek sanığın da kusurundan dolayı sorumlu olduğu” kabul edilmiştir.¹⁰⁰

Yukarıda belirtilen Ceza Genel Kurulu kararına bakıldığında, nedensellik bağı ve kusur meselesinin konu bakımından önem arz ettiği görülmektedir. İş kazasında öncelikle dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı hareket veya hareketlerin bulunmadığının tespiti gerekmektedir. Meydana gelen iş kazasında işverenin gerekli eğitim ve denetimi vermeyerek, şirketin mali yapısına ve teknolojik gelişmeye uygun işçilerinin sağlığı bakımından önem taşıyan makineyi tahsis etmeyerek dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı hareket ettiği açıktır. İş Kanunu ve 30.06.2012 tarih ve 28339 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, 11.01.1974 tarih ve 14765 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren ve suç tarihi itibarıyla yürürlükte bulunan, ancak suç tarihinden sonra 23.07.2014 tarih ve 29069 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan tüzükle yürürlükten kaldırılmış olan İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğü’nün ilgili maddeleri bunu gerektirmektedir. Nedensellik bağıyla ilgili işçinin kusurunun da bulunduğu kazalarla ilgili şu açıklama yapılabilir: İş kazalarını önlemeye yönelik normların bir amacı da işçiyi kendi dikkatsizliğinden, tedbirsizliğinden ve acemiliğinden korumaktır. Eğer işveren iş kazalarını önlemeye yönelik gerekli tedbirleri almamış ise işçinin dikkatsiz, tedbirsiz veya acemi bir davranışı tek başına nedensellik bağına kesmeyecektir.¹⁰¹

¹⁰⁰ Meydana gelen neticede fail ve mağdurun kusurlu olduğu durumlarda, meydana gelen neticede failin davranışına mağdurun davranışı eklenmiştir. Bu nedenle, failin davranışı ile netice arasında nedensellik bağı kesilmemiştir. “Üçüncü kişinin ve mağdurun hareketlerinin nedensellik bağına etkisi” hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Hasan Tahsin Keçeligil, Türk Ceza Hukukunda Taksirin Esasları, Yetkin, Ankara, 2016, s. 128-137.

¹⁰¹ Tezcan/Erdem/Önok, s. 263.

5. SUÇUN MANEVİ UNSURU

Failin neticeyi öngörmemesi halinde bilinçsiz taksirden, öngörme- si halinde ise bilinçli taksirden söz edilir.¹⁰² Bilinçli taksirde fail neti- ceyi öngörmesine rağmen neticenin meydana gelmeyeceğini düşün- mektedir. Failin neticeyi öngörmesine rağmen fiili gerçekleştirmesinin nedeni, failin bazı yeteneklerine güvenerek neticenin gerçekleşmeye- ceğine duyduğu inançtır. Örneğin, usta bir şoför olduğunu düşünerek hızlıca araç kullanmış ve yayaya çarpmayacağını, manevra yapacağını düşünmesine rağmen çarparsa bilinçli taksir söz konusu olur. Bilinçli taksirde netice öngörülmesine rağmen harekete devam edilmekte an- cak bu neticenin gerçekleşmesi istenmemektedir.¹⁰³ Taksirin bu halin- de fail açısından dikkatsizlik ve tedbirsizliğin daha ağır ve ciddi oldu- ğu ifade edilir.¹⁰⁴

İş kazaları neticesinde basit taksir ve bilinçli taksir hali söz konusu olabilir. Özellikle dikkat edilmesi gereken husus, yaralanan veya ölen işçinin kusurlu olup olmaması durumu eylemin bilinçli taksirle işlenip işlenmediğinin tespitinde önemli değildir. Kusurun olup olmadığının veya kusurun derecesinin tespiti cezanın belirlenmesi aşamasında dik- kate alınmaktadır.¹⁰⁵ Bir yaklaşıma göre, öngörmenin varlığına rağmen söz konusu hareket yapılmışsa artık neticenin istenmemiş olduğundan söz edilemeyecek dolayısıyla artık bilinçli taksir değil olası kast söz konusu olacaktır.¹⁰⁶

Bilinçli taksir ve olası kast birbirine karıştırılabilecek şekildedir. Kanunda olası kast ile yer alan düzenlemenin olası kastın tüm özel- liklerini barındırmaması ve bilinçli taksir ile arasındaki farkı ortadan kaldırması nedeniyle eleştirilmiştir.¹⁰⁷ Bir başka eleştiriye göre de olası kastta fail neticeyi öngörmüş ancak istememiş ve göze almıştır. Zira bilinçli taksirde de fail neticeyi öngörmüştür ancak göze almamıştır.

¹⁰² Keçelioğlu, s. 26.

¹⁰³ Timur Demirbaş, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin, B. 11, Ankara, 2016, s. 397.

¹⁰⁴ Soyaslan, s. 457.

¹⁰⁵ Hakeri, s. 261, 262.

¹⁰⁶ İzzet Özgenc, "Bilinçli Taksir", Prof. Dr. Çetin Özek Armağanı, *Galatasaray Üniver- sitesi*, İstanbul, 2004, s. 718, Koca/Üzülmmez, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, s. 224

¹⁰⁷ Öztürk/ Erdem, s. 252.

Bu nedenle her iki tanım birbirine karışmaktadır.¹⁰⁸ Bir görüşe göre, olası kasıt bakımından belirleyici unsur, olası kastta fail ulaşmaya gayret ettiği hedefe ulaşmak uğruna kanuni tanıma uygun bir eylemin gerçekleşme olasılığına katlanmaktadır. Bilinçli taksirde ise neticenin meydana gelmeyeceğine yükümlülüklerine aykırı bir şekilde güven beslemektedir.¹⁰⁹ Bir görüşe göre de kasıt ve taksir arasındaki ayrımın sadece “isteme unsuru” açısından yapılamayacağı, “bilme unsuru” bakımından da kasıt ve taksir arasında farklar olduğu savunulmaktadır. Bu düşünceye göre, taksirin modern dogmatik anlayışının bir neticesi olarak, taksir kasıttan ayrı bir özellik göstermesi nedeniyle, taksirli suçlar kasıtlı suçlardan ayrı ele alınmalıdır.¹¹⁰

Gayeye ulaşmak için olursa olsun düşüncesiyle hareket edilmesi halinde olası kast, yükümlülükler aykırı bir şekilde yeteneğe güvenilerek eylemin gerçekleştirilmesi, failin olursa olsun düşüncesini taşımaması halinde ise bilinçli taksir söz konusu olacaktır. Görüldüğü üzere olası kastta doğrudan istemediği neticeyi kabullenmesi söz konusudur.¹¹¹ Ceza hukuku bakımından somut olayın gerçekleşme şekli

¹⁰⁸ Veli Özer Özbek/Koray Doğan/Pınar Bacaksız/İlker Tepe, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin, B. 9, Ankara, 2018, s. 485.

¹⁰⁹ Kayıhan İçel/Fusun Sokullu Akıncı/İzzet Özgenç/Adem Sözüer/Fatih S. Mahmutoglu/Yener Ünver, Suç Teorisi Suç Kavramına İlişkin Genel Bilgiler Suçun Yapısal Unsurları Suçun Özel Oluşum Biçimleri, Beta, B. 2, İstanbul, 2000, s. 245-246, Ali Parlar, Muzaffer Hatipoğlu, Kast ve Taksir Temel İlkeler Tanımlar-Uygulama Alanı, Seçkin, B. 2, Ankara, 2010, s. 340-341. Olası kast ve bilinçli taksir hakkında ayrıntılı görüşler için bkz. Parlar/Hatipoğlu, s. 340-344.

¹¹⁰ Bu görüş, taksiri bir kusur formu olmak yerine kendi başına bir suç çeşidi olarak nitelendirmektedir. Bu görüşe göre, taksir de kasıt gibi cezalandırılabilir insan davranışının tamamen farklı bir tipini oluşturmaktadır. Ayrıca, taksirli suçları sadece kusur altında kasıtlı suçlardan ayırarak inceleyerek “maddi unsurlar” ve “tipiklik” konusunda kasıtlı suçlarla aynı şekilde ele almak başarılı bir teorik yapıya ulaşmak için uygun değildir. Bkz. Keçelioğlu, s. 59, 64, 208-209. Doktrinde yer alan bir görüşe göre, kast ve taksirin ortak paydası her ikisinin de “haksızlık” içeriğine sahip olmasıdır. Ancak, kastta, hukuk normunun yasaklamış olduğu netice istenmekte iken, taksirde bu netice istenmemektedir. Bkz. Özen, Ceza Hukukunda Taksir, B. 4, s. 338.

¹¹¹ Doktrinde bir görüşe göre, olursa olsun anlayışı olası kastı, meydana gelmeyeceğine güvenerek hareket bilinçli taksiri meydana getiriyor. Bu görüşe göre, “inşallah çarpışmayız” diyerek hatalı sollama bilinçli taksir, Karşıdan araç geldi, gördü, “kaza yaparsam yapayım” dedi ve gaza basarak devam etti ve kaza yaptı ise olası kast söz konusudur. Bkz. Keçeligil, s. 184. Onur Yiğit, Yargıtay Kararları Işığında Taksirli Suçlar, Yetkin, Ankara, 2014, s. 35. Bilinçli taksiri aslında kastın bilme ve isteme olmak üzere iki unsuru olduğu yönündeki klasik suç teorisinin etkisiyle ortaya atılmış bir kavram olarak gören ve iradeyi kastın bir unsuru olmadığını kabul eden görüşün bilinçli taksir hakkındaki değerlendirmesi için bkz. İzzet Özgenç, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin, B. 11, Ankara, 2015, s. 284.

çok önemlidir. Eğer olası kastın şartları gerçekleşmiş ise faili olası kasttan sorum tutmak gerekecektir. İş sağlığı ve güvenliği ile ilgili konularda olası kastın gerçekleşmeyeceğini söylemek mümkün değildir.¹¹²

Yukarıda yer verilen teorilerden öngörebilme teorisi kabul edildiğinde gerek bilinçsiz taksire gerekse bilinçli taksire bu teoriyi uygulayabiliriz. Bilinçli taksirde fail neticenin meydana geleceğini öngörmesine rağmen somut olarak bunun meydana gelmeyeceğini düşünmektedir. Neticenin gerçekleşeceğinin öngörülebilir olması gerekmektedir. Bu yüzden “öngörebilme unsuru” bilinçli ve bilinçsiz taksir için ortak bir unsurdur.¹¹³

6. MAĞDUR

Taksirle yaralama suçunun mağduru taksirle yaralanan kişidir. Hayatta olan kişiler mağdur olabilirler. Henüz doğmamış cenin mağdur olamaz.¹¹⁴ Konu bakımından mağdur işçidir.

7. FAİL

Taksirle yaralama suçunun faili, taksirli hareketi ile bir başkasının yaralanmasına neden olan kişidir.¹¹⁵ Taksirle yaralama sonucu neticelenen ve asıl işveren-alt işveren ilişkisinin kurulduğu işlerde meydana gelen iş kazalarında ise asıl işveren sorumlu olabilmektedir. Bunun yanı sıra alt işverenin de sorumluluğu bulunabilmektedir. İşin anahtar teslimi yoluyla verilmesi halinde ise işin yapımından sorumlu müteahhit tek başına sorumlu olacaktır.¹¹⁶

İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’nda bir iş yerinde işçi sağlığı ve iş güvenliğini sağlama hususunda alınması gereken tedbirleri belirle-

¹¹² Bu alanda olası kastın istisnai olarak gerçekleşebileceği belirtilerek, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili alanda taksirle gerçekleşen fiillerin olası kasta göre daha fazla olduğu da ifade edilmektedir. Bkz. Berrin Akbulut, “İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin Yükümlülüğü Bulunan Kişiler ve Bu Kişilerin İş Kazası ve Meslek Hastalığından Kaynaklanan Cezai Sorumlulukları”, *Terazi Hukuk Dergisi*, S. 143, Ankara, 2018, s. 25.

¹¹³ İçel, s. 107.

¹¹⁴ İlhan Üzülmöz, *Vücut Dokunulmazlığına Karşı Suçlar*, Adalet, Ankara, 2013, s. 100.

¹¹⁵ Mahmut Koca/İlhan Üzülmöz, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, Adalet, B. 5, Ankara, 2018, s. 262.

¹¹⁶ Durmuş Özcan, *Uygulamalı İş Davaları*, Adalet, B. 2, Ankara, 2014, s. 924.

me yetkisi işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanına verilmiştir. Belirlenen tedbirleri yeri getirme görevi ise işverene verilen bir görevdir. Bu nedenle belirlenen tedbirlerin işverene bildirilmesi gerekir. Kişilerin yaralanması ile sonuçlanan iş kazalarında, kazanın meydana geldiği işyerinin ilgili olduğu iş koluna ilişkin mevzuat hükümleri de dikkate alınarak hangi yükümlülük veya yükümlülüklerin kimler tarafından yerine getirilmediği tespit edilmelidir.¹¹⁷

Asıl işverenin yükümlülük veya yükümlülüklerini ihlal ettiğinin belirlenmesi halinde fail asıl işveren olmaktadır. Öncelikle asıl işveren alt işveren ilişkisi, asıl işverenin hangisinin olduğunun tespiti ve kusur durumları belirlenmelidir. Asıl işveren tek başına kusurlu olabileceği gibi alt işveren veya mağdurla birlikte kusurlu olmaları da söz konusu olabilir. Asıl işveren ve alt işveren ilişkisinin bulunduğu hallerde her ikisinin eylemlerinin birleşmesi ile neticenin gerçekleşmesi özel bir öneme sahiptir. Şöyle ki, bu tür durumlarda her birinin eylemi ile netice arasında nedensellik ilişkisinin bulunması ön koşuldur. Birinin hareketi ile netice arasındaki nedensellik ilişkisi diğerinin eyleminin araya girmesi sonucunda kesiliyor diyebiliyorsak nedensellik ilişkisi kurulamamış demektir.¹¹⁸

Bazen ise uygulamada asıl işverenin sorumluluğunu sözleşme ile alt işverene tamamen devrettiği, böyle bir durumda asıl işverenin cezai bakımdan sorumluluğuna gidilemediği görülmektedir.¹¹⁹ Ancak,

¹¹⁷ Özgenç, s. 251, 252, Bazı yazarlara göre, kurallara uymama durumu var ise neticenin öngörülebilir olup olmadığını araştırmaya gerek yoktur. Bunun nedeni, netice öngörülebilir olduğu için kanun koyucunun söz konusu düzenlemeyi yapmasıdır. Başka bir görüşe göre ise kurallara uymama halinde de taksirden bahsedilebilmesi için neticenin öngörülebilir nitelikte olması gerekmektedir ancak kurallara uymama halinde, neticenin öngörülebilir nitelikte olduğuna dair bir karine bulunmaktadır çünkü burada netice öngörülebilir olduğu için kanun koyucu bir kural koymuştur. Tabi ki kurallara aykırı hareket ile netice arasında nedensellik bağı yok ise taksirden söz edilemeyecektir. Bkz. İçel, s. 92, 111.

¹¹⁸ Zafer, s. 275.

¹¹⁹ Yargıtay 12. Ceza Dairesi 03.02.2020 tarihli kararında, "... Ltd. Şti. unvanlı firma arasında düzenlenen taşeronluk sözleşmesinde yer alan "Taşeronun sözleşme konusunu ifa için görevlendirdiği personeller ile ilgili ve iş yerinde meydana gelebilecek her türlü kazalardan, ... hukuki veya cezai sorumluluk doğuracak diğer her türlü olaydan taşeron tek başına sorumludur. Herhangi bir nedenle işveren bu nedenlerden herhangi biriyle sorumlu tutulacak olursa bu sorumluluğu taşeron üstlenecek, buna ilişkin uyuşmazlığa taraf olacak ve sorumluluğun işverenin üzerinden kalkmasını temin edecektir." hükmü gereğince asıl işveren firma olan ... San. Ve Tic. A.Ş.'nin sorumluluğu bulunmadığından, ortağı ve yönetim kurulu üyesi olan sanık hakkında beraat kararı verilmesi gerektiği gözetilmeksizin,

sorumluluğun bu şekilde tamamen devredilmesi ile cezai sorumluluktan kurtulmanın mümkün olamayacağı kanısındayız.¹²⁰ Nitekim ilk derece mahkemesine yansıyan kararda, “.... Tic. A.Ş. unvanlı firma tarafından yapılan inşaatın dış cephe kaplama işlerini yapan alt işveren ... Ltd. Şti. unvanlı firma çalışanı olan katılanın olay günü inşaatın 15. katındaki işini bitirdikten sonra inşaat merdivenlerinden inerken 2 kat kadar aşağıya düşmesi şeklinde meydana gelen iş kazasına asıl işveren olan sanığın tali kusurlu olarak sebebiyet verdiği” tespit edilerek hakkında taksirle yaralama suçundan cezaya hükmedildiği görülmektedir. Bu ve buna benzer olaylarda öncelikli olarak asıl işveren ve alt işverenlerin sorumlulukları tespit edildikten sonra, yerine getirilmeyen sorumluluk ve bu sorumluluk ile netice arasındaki “nedensellik bağı” tespit edilerek, her fail kendi kusuru bakımından cezai olarak sorumlu tutulmalıdır. Aksi halde asıl işverenin sözleşmeye konulan böyle bir hüküm ile tamamen cezai sorumluluktan kurtulması mümkün değildir. “Nedensellik bağı”, “sorumluluk” ile eş anlamlı değildir veya bir değerlendirmeye gerek olmadan sorumluluğa yol açmamaktadır. Nedensellik bağı, “cezaların şahsiliği ilkesi” ile doğrudan ilgilidir. Kimse, doğada oluşumu zorunlu olan neticelerden, üçüncü şahsın meydana getirdiği neticelerden veya irade dışı yapılan hareketlerden sorumlu tutulamaz.¹²¹ Bu nedenle, asıl işverenin cezai sorumluluğuna yönelik yapmış olduğumuz bu değerlendirme, sorumluluk ve nedensellik bağının yapısı ile de uygundur. Kanımızca, bu tür durumlarda, asıl işverenin alt işverene söz konusu işi gördürüp gördüremeyeceği, alt işverenin gereken nitelikte olup olmadığı, asıl işverenin mevzuattan ve sözleşmeden kaynaklanan denetim yükümlülüğünü yerine getirilip getirmediği gibi hususlar ayrıntılı olarak değerlendirilmelidir.¹²²

yazılı şekilde mahkumiyetine karar verilmesi” hukuka aykırı bulunmuştur. T. 03.02.2020, 2019/5134-2020/980, www.uyap.gov.tr. Benzer yönde karar için bkz. Y12.CD, 11.12.2015, 2015/235-2015/19187, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, et. 31.05.2020. Fabrika yönetiminin iş sağlığı ve güvenliği alma borcunu sözleşme ile devredemeyeceğine dair karar için bkz. Y12.CD, 12. Ceza Dairesi, 26.11.2013, 2013/26311-2013/26902, www.uyap.gov.tr. Yargıtay’ın asıl işverenin cezai sorumluluğu hakkında vermiş olduğu kararları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Mehmet Serhat Avcı, Mehmet Serhat, Türk Hukukunda İşverenin İş Kazalarından Doğan Cezai Sorumluluğu, Kırklareli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, Kırklareli, 2018, s. 119-133 (yüksek lisans tezi).

¹²⁰ Aynı yönde görüş için bkz. Avcı, s. 118-119.

¹²¹ Ünver, Ceza Hukukunda İzin Verilen Risk, s. 302.

¹²² Asıl işverenin, alt işvereni seçiminde özenli davranması gerektiği aksi takdirde ce-

Mesele esasen güven ilkesi ile de yakından ilgilidir.¹²³ Güven ilkesi, “değerlerin dengelenmesi kurumu” olarak ifade edilmektedir. Bu ilkeye göre, hareket noktası olarak “günlük faaliyetlerde başkalarının yanlış hareketleri hesaplanamaz ve buna uygun tepkilerin gösterilmesi zorunlu değildir”. Güven ilkesi, nedeniyle özen yükümlülüğü genel olarak sınırlandırılmaz, ancak istisnai bir şekilde daralmaya gidilmektedir.¹²⁴ Doktrinde hekim-hasta ilişkisiyle ilgili olarak verilen örneğe göre, hekim işbölümünü yanlış yapmış veya denetim görevini yerine getirmemiş ise bu ilke hekimi sorumluluktan kurtarmayacaktır.¹²⁵ Kanaatimizce, asıl işveren-alt işveren ilişkisinde asıl işverenin alt işverenin yükümlülüklerini yerine getireceğine dair güveni tek başına onu sorumluluktan kurtarmaz. Eğer asıl işverenin, alt işvereni seçiminde kusuru var ise veya kendi üzerine düşen sorumlulukları yerine getirmemiş ise ve bunun neticesinde kaza meydana gelmiş ise bu durumda asıl işveren cezai bakımdan sorumlu olabilecektir.¹²⁶

Yargıtay 12. Ceza Dairesi konumuz bakımından önemli bir karar vermiştir.¹²⁷ Söz konusu kararda yapılan değerlendirme sonucunda, asıl işveren konumundaki şirketin yönetim kurulu üyesine ve alt işveren yetkilisine cezai bakımdan kusur yüklenemeyeceğine karar ve-

zai bakımdan sorumluluğunun olabileceği hakkındaki görüş için bkz. Muharrem Özen/Önder Tozman, “5237 sayılı Türk Ceza Kanunu Işığında İşverenin İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Ceza Sorumluluğu”, *Sicil İş Hukuku Dergisi*, Y. 3, S. 10 (2008), https://www.mess.org.tr/media/files/6338_NQX5JRH8RT10.pdf, e.t. 31/05/2020. Asıl işverenin cezai sorumluluğu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Eren Yıldız, Asıl İşveren-Alt İşveren İlişkisinde İş Sağlığı ve Güvenliği Yükümlülükleri, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, İstanbul, 2019, s. 198-204 (yüksek lisans tezi).

¹²³ Bu ilke, tarihsel bakımdan öncelikle trafik kazaları açısından uygulama alanı bulmuş ve daha sonra ekip halinde yürütülen faaliyetlerde de uygulanmıştır. Bkz. Keçelioğlu, s. 93.

¹²⁴ Yener Ünver, “Tıp Ceza Hukukunda Güven İlkesi”, Tıp Ceza Hukukunun Güncel Sorunları Sempozyumu, Türk-Alman Tıp Hukuku Sempozyumu, Ankara, 2008, s. 884, <http://tbbyayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/tip-ceza-hukuku.pdf>, e.t. 31/05/2020.

¹²⁵ Ünver, “Tıp Ceza Hukukunda Güven İlkesi”, s. 884.

¹²⁶ İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu kapsamında getirilen yükümlülükler ve güven ilkesi hakkında değerlendirme için bkz. Keçelioğlu, s. 104-105, Tuğrul Katoğlu, “Ekip Halinde Yürütülen Faaliyetlerde Güven İlkesi ve Ceza Sorumluluğu”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 68, Ankara, 2007, s. 35-36, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2007-68-285>, e.t. 31/05/2020.

¹²⁷ Y12.CD, 09/10/2015, 2015/225-2015/15009, <https://karararama.yargitay.gov.tr/Yargitay/BilgiBankasi/IstemciWeb/>, e.t. 22/08/2019.

rilmiştir. Daire'nin başka bir kararında, asıl işverenin eğitim ve denetim yükümlülüğünü yerine getirmemesi nedeniyle cezai bakımdan sorumlu tutulduğu görülmektedir.¹²⁸ Kanaatimizce, asıl işveren konumundaki şirket yönetim kurulu üyesinin cezai bakımdan sorumluluğu her somut olayda ayrıca belirlenmelidir. Örneğin, yürütülen iş ile ilgili gerekli iş güvenliği uzmanı hiç görevlendirilmeden veya gereği gibi görevlendirilmeden, işle ilgili sorumlu kişi tespit edilmeden işe başlanmış ve bu esnada iş kazası neticesi taksirle yaralama meydana gelmiş ise asıl işverenin bu işte yetkili yönetim kurulu üyesinin tespiti halinde asıl işverenin yönetim kurulu üyesi de sorumlu olabilecektir.

Bazen asıl işverenlerin tüm sorumluluğu görevlendirilen ustabaşına yükledikleri ve bu nedenle dikkat ve özen yükümlülüklerini ihlal ettikleri görülmektedir. Yargıtay 12. Ceza Dairesi bir kararında, yeterli iş güvenliği almadan işçi çalıştıran ve işin ehli olmayan usta başı ile çalışma yapıp güvenlik önlemlerini alma konusunda tüm inisiyatifi ustabaşına bırakan inşaat sahibi ve asıl işveren konumunda bulunan sanığın asli kusurlu olduğuna karar vermiştir.¹²⁹

Yukarıda detaylı olarak incelendiği gibi sadece ortada asıl işveren-alt işveren ilişkisinin bulunması asıl işverenin cezai sorumluluğunu kaldırmamaktadır.

8. SUÇA ETKİ EDEN SEBEPLER

Türk Ceza Kanunu'nun 89/2 inci maddesine göre; *"taksirle yaralama fiili, mağdurun; duyularından veya organlarından birinin işlevinin sü-*

¹²⁸ Y12. CD, 17.01.2013, 2012/7921- 2013/1365, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, e.t. 22.08.2019. Yargıtay 12. Ceza Dairesi'nin 21.01.2019 tarihli kararında, "yapı alanında asıl işveren adına işin yürütümünden ve iş güvenliğinden sorumlu işveren vekilinin kazada asli kusurlu olduğunun tespiti karşısında; mahkemece X ve ismi tespit edilemeyen yapı alanında asıl işveren adına işin yürütümünden ve iş güvenliğinden sorumlu işveren vekili hakkında suç duyurusunda bulunulduğu anlaşılmakla, bu kişilerin söz konusu kazada sorumlu olduklarının tespiti halinde haklarında iddianame tanzim edilerek dava açılması halinde davaların birleştirilmesi neticesinde sanığın hukuki durumunun tespit ve tayini gerekirken, eksik inceleme ile yazılı şekilde hüküm kurulması" hukuka aykırı bulunmuştur. T. 21.01.2019, 2017/6682-2019/8987, www.uyap.gov.tr, e.t. 26.05.2020.

¹²⁹ Y12. CD, 17.09.2015, 2014/21946-2015/13700, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, e.t. 22.08.2019.

rekli zayıflamasına, vücudunda kemik kırılmasına, konuşmasında sürekli zorluğa, yüzünde sabit ize, yaşamını tehlikeye sokan bir duruma, gebe bir kadının çocuğunun vaktinden önce doğmasına, neden olmuşsa", 89/1'inci fıkra göre belirlenen ceza, yarısı oranında artırılır. Diğer haller olan, "taksirle yaralama fiili, mağdurun; iyileşmesi olanağı bulunmayan bir hastalığa veya bitkisel hayata girmesine, duyularından veya organlarından birinin işlevinin yitirilmesine, konuşma ya da çocuk yapma yeteneklerinin kaybolmasına, yüzünün sürekli değişikliğine, gebe bir kadının çocuğunun düşmesine, neden olmuşsa", 89/1'inci fıkra göre belirlenen ceza, bir kat artırılır.¹³⁰

Kasten yaralamamanın nitelikli hallerinde kemik "çıkığına" yer verilmişken, taksirle yaralamada yalnızca kemik kırılmasına yer verilmiştir. Tıbbi anlamda eklem çıkığının da kırık olarak değerlendirildiğini hatırlatmak gerekir. Ayrıca, taksirle yaralama sonucu meydana gelen kemik kırığının hayati fonksiyonlara etkisi hususunda kanunda bir yaptırım bulunmamaktadır. Kanun koyucunun söz konusu maddede düzenlerken muhtemelen unutmuş olacağı ve bu eksikliğin ise bir an önce doldurulması gerektiği ifade edilmektedir.¹³¹ Bu durum serçe parmağının kırılması ile hayat fonksiyonlarını etkileyen kırığın yaptırımının aynı şekilde değerlendiriliyor olması sebebiyle eleştirilmektedir.¹³²

9. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ

Suçun özel görünüş şekillerinden "teşebbüs", "iştirak" ve "içtima" taksirle yaralama suçları bakımından önem taşımaktadır. Kasıtlı suçlara göre taksirli suçlarda teşebbüs ve iştirakin mümkün olup olmadığı ile özel içtima düzenlemesi aşağıda incelenecektir.

a. Teşebbüs

Türk Ceza Kanunu'nun 35/1'inci maddesine göre teşebbüs, failin elverişli hareketin icrasına başlamış olmasına rağmen, elinde olmayan nedenden dolayı, kastettiği neticeyi meydana getirememesi-

¹³⁰ Zeki Hafızoğulları/Muharrem Özen, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Kişilere Karşı Suçlar, USA, B. 5, Ankara, 2016, s. 95.

¹³¹ Doğan Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, Yetkin, B. 8, Ankara, 2018, s. 192.

¹³² Tezcan/Erdem/Önok, s. 265.

dir. Taksirli suçlarda failin neticeye yönelik bilme ve isteme unsuru gerçekleşmediği için taksirli suçlarda fail sadece hareketi gerçekleştirmek için harekete geçer. Bu nedenle taksirli suçlarda teşebbüsten bahsedilemez.¹³³

b. İştirak

Taksirle işlenen suça iştirakin mümkün olup olmadığı tartışılmıştır. İtalyan öğretisinde *Bettiol'*a göre, taksirli suçlara kasten iştirakin mümkün olduğu, *Santora'*ya göre taksirli suçlara kasten iştirakin mümkün olmadığı,¹³⁴ *Alimena'*ya göre taksirle işlenen suçlara iştirakin mümkün olmadığı, İspanyol öğretisinde bazı yazarlara göre, taksirli suçlarda iştirakin gerçekleşmediği, Türk öğretisinde büyük çoğunluğa göre, taksirli suçlarda iştirakin mümkün olmadığı ve kasten işlenen suçlara taksirle iştirakin mümkün olmadığı savunulmaktadır.¹³⁵ Türk Ceza Kanunu'nda düzenlenen iştirake ilişkin hükümleri taksirli suçlar bakımından uygulayamadığımız için taksirle yaralama suçuna iştirak mümkün değildir.¹³⁶ Birden fazla kişinin dikkatsiz ve özensiz davranışı sonucunda taksirle yaralama gerçekleşmiş olabilir. Türk Ceza Kanunu'nun 22/5'inci maddesine göre, birden fazla kişinin taksirle işlediği suçlarda, herkes kendi kusurundan dolayı sorumlu olur. Her failin cezası kusuruna göre ayrı ayrı belirlenir. Bu nedenle, asıl işveren-alt işveren ilişkisi bulunduğu durularda her ikisi de neticenin meydana gelmesinde kusurlu ise bu kişiler ayrı ayrı sorumlu olacaklardır.¹³⁷ Ayrıca, uygulamada bilirkişi raporlarında yer verilen "asli" ve "tali" kusurlu ayırımı yapılmasının hukuki bir dayanağının bulunmadığı ifade edilmektedir. Taksirle yaralama suçunda ceza hukuku

¹³³ Zafer, s. 280.

¹³⁴ Aktaran: Özen, Ceza Hukukunda Taksir, 2011, s. 277-278.

¹³⁵ Taksirli suça iştirakin mümkün olmadığı yönündeki görüşler için bkz. Zafer, s. 452-453, Centel/Zafer/Çakmut, s. 491, Hakeri, s. 268, Koca/Üzülmez, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 214.

¹³⁶ Aksi yönde görüşler ve açıklamalar için bkz. Keçeligil, s. 195-198.

¹³⁷ Kanaatimizce, bu maddede yer alan her failin kendi kusuruna göre sorumlu olacağına dair düzenlemeye, "cezaların şahsiliğini" düzenleyen 22'nci maddede yer verilmesi daha uygun olurdu. Bkz. Ünver, "Tıp Ceza Hukukunda Güven İlkesi", s. 905. Doktrinde yer alan başka bir görüşe göre ise, "herkesin kendi kusurundan sorumlu tutulup, kusuruna göre cezalandırılacağı yolundaki düzenlemenin kusurun esasına, mevcudiyeti koşullarına ilişkin olmayıp cezanın tayini bakımından sonuç doğuracağı düşünülmelidir". Bkz. Katoğlu, S. 40.

sorumluluğuna ilişkin kusurların oransal olarak ifade edilmesi halinde bir takım yanlış anlaşılmalara ve uygulamaların ortaya çıkacağı savunulmaktadır.¹³⁸

Taksirle yaralama suçlarında çoğu zaman asıl işverenin kusuru ile birlikte iş güvenliği uzmanının da kusurlu olduğu durumlar söz konusu olmaktadır. Bu yüzden taksirle yaralama suçunda, iş güvenliği uzmanının kusurlu olup olmadığı araştırılmalıdır. Yargıtay 12. Ceza Dairesi 02.10.2013 tarihli kararında, iş güvenliği danışmanının kusur durumunun tespiti üzerinde durularak bu kişinin belirtilen tarihte görevli olup olmadığının tespit edilmesi gerektiğine karar verilmiştir.¹³⁹

¹³⁸ Özgenç, s. 262, 263. İş kazası sonucu taksirle yaralanmanın meydana gelmesinde birkaç kişinin davranışı etken olabilir. Bazen işveren yükümlülüklerini yerine getirmemekle beraber mağdur da gerekli dikkat ve özeni göstermeyerek iş kazasının meydana gelmesine etken olabilir. Bu tür durumlarda mağdur hariç herkes kendi kusurundan sorumlu olacaktır. Bkz. Akbulut, s. 29. 765 sayılı TCK döneminde, taksirli suçlarda 8 üzerinden matematiksel bir değerlendirme yapılarak kusur dağıtımı yapılmaktaydı, ancak ceza hukuku bilimi ve cezanın meşruiyeti bakımından sorunlu olan bu durum, Kanun'un gerekçesinde eleştirilerek matematiksel bir değerlendirme yapılamayacağı vurgulanmıştır. Bkz. Keçelioğlu, s. 22. TCK'nın 22'nci maddesinin gerekçesinde bu husus şöyle ifade edilmiştir; "Taksirle işlenen suçlardan dolayı kusurluluk, bir değerlendirmeye ancak olay hâkimi tarafından yapılabilir. Bu nedenle, taksirden dolayı kusurluluğun matematiksel olarak ifadesi mümkün değildir. Ancak, normatif değerlendirmeye hâkim tarafından belirlenen kusurluluk göz önünde bulundurulmak suretiyle, suçun cezasında belli bir oranda indirim yapılabilir. Taksir dolayısıyla kusurun belirlenmesi normatif bir değerlendirmeyle mümkün olmakla birlikte, somut olayda dikkat ve özen yükümlülüğünün ihlâl edilip edilmediğinin belirlenmesi açısından bilirkişi incelemesi yaptırılabilir. Örneğin ölümle sonuçlanan bir ameliyat sırasında hastaya yapılan tıbbi müdahalenin tekniğine uygun olarak yapılmış olup olmadığının belirlenmesi açısından bilirkişi incelemesine gerek bulunduğu muhakkaktır. Keza, ölüm veya yaralanma ile sonuçlanan bir trafik kazasında, sürücülerin trafik kurallarına uyup uymadıklarının, hangi trafik kuralının ne suretle ihlâl edildiğinin, trafiğe çıkarılan aracın teknik bakımdan herhangi bir arızasının olup olmadığının belirlenmesi açısından da bilirkişi incelemesi yapılabilir. Ancak, bu durumlarda, bilirkişinin yapacağı inceleme, işin tekniği ile sınırlı olmalıdır. Bunun dışında, bilirkişi tarafından münhasıran hâkimin yetkisinde bulunan kusurluluk konusunda herhangi bir değerlendirme yapılmamalıdır. Aksi yöndeki tutum, bilirkişilik görevinin sınırını aşmayı ve hâkimin yerine geçmeyi ifade eder".

¹³⁹ "E. San. T.C. Ltd. isimli taşeron şirket tarafından işletilmekte olan haddehanede filketeci olarak çalışan katılanın, olay günü iş yerindeki bir arıza için bölüm ustabaşısı olarak çalışan M.B tarafından, işyerinde oluşan bir arızayı gidermek amacıyla C. Ç'nin yanına yardım için görevlendirildiği, tamir sırasında katılanın yaralandığı olayda, olay öncesinde işyerinde sözleşmeli iş güvenliği danışmanı olarak çalışan sanık M.S tarafından dosyaya sunulan asıl işveren E. AŞ'nin genel kurul karar defterinin 25.02.2007 tarih ve 31 nolu toplantı tutanağında, iş güvenliği mühendisi olan sanığın işlerinin yoğunluğu sebebiyle, sürdürmekte olduğu iş

c. İçtima

Türk Ceza Kanunu'nun 89/4'üncü maddesine göre, fiilin birden fazla kişinin yaralanmasına neden olması halinde, altı aydan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Tek fiille birden fazla kişinin yaralanmasına neden olma hali mahiyeti itibariyle aynı neviden fikri içtimanın konusunu oluşturmaktadır. Yani böyle bir durumda normalde Türk Ceza Kanunu'nun 43/2'nci maddesine göre, zincirleme suç hükümlerinin uygulanması gerekmektedir. Ancak burada Kanun'un özel bir içtima hükmüne yer verildiği görülmektedir. Dolayısıyla Türk Ceza Kanunu'nun 43/2'inci maddesi burada uygulanmayacaktır.¹⁴⁰

Birden fazla kişinin yaralanması halinde dikkat edilecek husus taksirle yaralama suçunun soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı olduğu, ancak birinci fıkra kapsamına giren yaralama hariç, suçun bilinçli taksirle işlenmesi halinde şikâyet şartının aranmayacağı hususudur. Yani birden fazla kişi yaralanmış, suç basit taksirle işlenmiş ve bir kısım mağdurlar şikayetçi değillerse Türk Ceza Kanunu'nun 89/4'üncü maddesinin uygulanıp uygulanmayacağı şikayetçi olmayan kişiler çıkarıldıktan sonra tespit edilecektir.¹⁴¹ Örneğin, iki kişinin mağdur olarak bulunması halinde bir mağdur şikayetçi olmamış veya şikâyetten vazgeçmiş ise bu durumda 89/4'üncü maddeye göre değil 89/1'inci maddeye göre failin durumu değerlendirilecektir.

Bir diğer önemli husus ise, yukarıda belirtilen failin kişisel ve ailevi durumu itibarıyla mağdur olması halinde ceza verilmemesi veya cezanın indirilebilmesi halidir. Türk Ceza Kanunu'nun 22/6'ncı maddesinin uygulanabilmesi için taksirli fiil nedeniyle, failin kendisi ve/veya yakınları zarar görmekle beraber, herhangi bir bağın bulunmadığı üçüncü kişilerin zarar görmesi halinde taksirle yaralama ve öldürme suçunda, bu hüküm bölünerek uygulanamayacaktır. Tabi ki taksirle yaralama suçunda bilinçsiz taksir bulunması halinde suçun

güvenlik danışmanlığı görevinden ayrılacağına kurula bildirildiğinin belirtildiği, görülmekle, sanığın belirtilen tarihten sonra olayın meydana geldiği şirkette iş güvenliği danışmanlığı yapıp yapmadığı ve yerine başka bir şahsın istihdam edilip edilmediği araştırıldıktan sonra karar verilmesi gerekirken, eksik soruşturma ile hüküm tesisi nedeniyle ilgili kararın bozulmasına" karar verilmiştir. Y12. CD, 02.10.2013, 2013/1874-2013/22232 www.uyap.gov.tr.

¹⁴⁰ Koca/Üzülmüş, Türk Ceza Kanunu Genel Hükümler, s. 231

¹⁴¹ Sedat Bakıcı, 5237 sayılı Yasa Kapsamında Ceza Hukuku Özel Hükümleri, C. 4, Adalet, Ankara, 2010. s. 839.

soruşturulması ve kovuşturulması şikâyeteye tabi olduğu için mağdurun şikâyetçi olmaması halinde mesele kalmayacaktır ancak bilinçli taksir halinde bu hüküm bölünerek, yani bir kısım mağdurlar bakımından faile ceza verilmesine yer olmadığına bir kısım mağdurlar bakımından ise mahkûmiyet kararı verilemeyecektir. Bu hususta aksi yönde yargı kararı da bulunmaktadır.¹⁴²

Birden fazla kişinin yaralanmasını kabul etmek için en az iki kişinin yaralanması yeterlidir. İki den fazla mağdurun yaralanması ve şikâyetçi olmaları halinde, yaralı sayısı ve yaranın niteliği dikkate alınarak temel ceza tayin edilmelidir.¹⁴³

9. ŞAHSİ CEZASIZLIK HALİ

Türk Ceza Kanunu'nun 22/6'ncı maddesine göre, *“taksirli hareket sonucu neden olunan netice, münhasıran failin kişisel ve ailevi durumu bakımından, artık bir cezanın hükmedilmesini gereksiz kılacak derecede mağdur olmasına yol açmışsa ceza verilmez ancak suçun bilinçli taksirle işlenmesi halinde verilecek ceza yarısından altıda bire kadar indirilebilir”*. Bu madde, taksirli suçlarda şahsi cezasızlık sebebi veya cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebep olarak düzenlenmiştir. Burada dikkat edilmesi gereken husus, söz konusu hükmün uygulanabilmesi için sadece failin mağdurla olan akrabalık ilişkisi dikkate alınmaz. Aynı zamanda taksirle işlenen suç failin kişisel ve ailevi durumu bakımından mağduriyetine yol açması da gerekir. Bazı durumlarda akrabalık ilişkisinin de yeterli olmadığı görülmektedir. Netice sonucunda fail acı ve elem duymayacak durumda ise bu hükümden yararlanamayacaktır. Ayrıca taksirli suçtan münhasıran failin, kişisel ve ailevi hayatının etkilenmiş olması gerekir. Fail ve ailesi dışında bir kişinin de zarar görmesi halinde söz konusu şahsi cezasızlık hali uygulanamayacaktır.¹⁴⁴ Yargıtay resmi nikahlı olmayan eş bakımından konunun değerlendirilmesinde, resmi nikahlı olunmamasını reddetmeyerek somut olayın araştırılmasını düşünmektedir. Nişanlı bakımından ise bu hüküm uygulanmamaktadır.¹⁴⁵

¹⁴² Y9. CD., 31.03.2010 T., 3764, Aksi yönde, 12. CD. 08.11.2012, 23372, Hakeri, s. 274, dipnot.

¹⁴³ Bakıcı, s. 838.

¹⁴⁴ YCGK, 23.11.2010, 2010/9-196-2010/228, Özgenç, s. 269, s. 271 dipnot 366, Keçeli-oğlu s. 25.

¹⁴⁵ Hakeri, s. 272.

Konu bakımından mesele irdelendiğinde, bazı işyerlerinde işverenlerin işçi olarak ailesinden kişileri çalıştırdığı görülmektedir. Bu madde kapsamında değerlendirilebilecek yakınlıkta ve şartlarda bir işçinin yaralanması halinde işveren bakımından söz konusu şahsi cezasızlık hali uygulanacaktır.

III. İŞ KAZASI NETİCESİNDE TAKSİRLE YARALAMA SUÇUNDA SORUŞTURMA VE KOVUŞTURMA AŞAMASINDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR

Taksirle yaralama suçunun soruşturulmasında ve kovuşturulmasında dikkat edilecek husus, Cumhuriyet savcısı ve hâkimin, somut olayda fail bakımından objektif olarak dikkat ve özen yükümlülüğünün ne olduğunu araştırmasıdır. Fail ve olayın koşulları dikkate alınarak sübjektif ölçüte göre bu belirleme yapacaktır. Failin neyi yapıp neyi yapmadığı incelenerek neticenin meydana gelmesine engel olacak davranış ile failin davranışı karşılaştırılarak bunun sonucunda failin dikkatli ve özenli davranıp davranmadığı tespit edilecektir.¹⁴⁶

Bilirkişi raporları gerek soruşturma gerekse kovuşturma aşamasında yukarıda işaret olunan inceleme yapılırken çok önemli olmaktadır. Bilirkişi, raporunda standart kuralları ve özenli davranışın ne olduğunu ve failin davranışını ortaya koymalı, dikkatli ve özenli davranılıp davranılmadığını tespit etmelidir.¹⁴⁷ Burada dikkat edilmesi gereken husus Cumhuriyet savcısı ve hâkim kazanın gerçekleştiği iş kolu alanında bilgisiz olsa bile konuyla ilgili gerekli araştırmayı yapmalı, hukuki bilgisi, konuyla ilgili edindiği bilgiler ve bilirkişi raporunu birlikte değerlendirerek kararını vermelidir. Bilirkişi raporunda eksiklik veya yanlış bir husus tespit etmesi halinde, ek bilirkişi raporu düzenlettirmeli, varsa tarafların taleplerini dikkatle incelemelidir. Hâkim, ek bilirkişi raporu isterse bunun gerekçesini ara kararında açıklaması gerekir.¹⁴⁸

¹⁴⁶ Zafer, s. 271.

¹⁴⁷ Zafer, s. 272. Bilirkişinin olay yerini incelerken üzerinde durması ve belirlemesi gereken hususlar için bkz. Yiğit, s. 2022-203.

¹⁴⁸ Seydi Kaymaz/Hasan Tahsin Gökcan, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Taksirle Adam Öldürme ve Yaralama Suçları, Seçkin, Ankara, 2006, s. 229.

Yargıtay 12. Ceza Dairesi bir kararında, taksirle yaralama suçuyla ilgili olarak inşaatın sahibi ve asıl işveren sıfatıyla sorumluluğu bulunan sanığın, olay anında inşaatda gerekli olan iş güvenliği tedbirlerini alıp almadığı, dolayısıyla olayda kusurlu olup olmadığı hususunda keşif ve bilirkişi incelemesi yapılarak iş güvenliği konusunda uzman kişilerden rapor aldırılmadan ve katılanın dinlenilmesini istediği tanıklar dinlenilmeden eksik incelemeyle beraat kararı verilmesini hukuka aykırı bulmuştur.¹⁴⁹ Yargıtay'ın adı geçen dairesinin bir başka kararında¹⁵⁰ asıl işveren, mağdur ve alt işverenin kusurlu olup olmadıklarının tespit edilmesi gerektiği, bunun için tek kişilik bilirkişi raporunun yetersiz olduğu, iş güvenliği uzmanlarından oluşturulacak bilirkişi heyetinden rapor aldırılarak karar verilmesi gerektiğine işaret edilmiştir.

Taksirle yaralama suçunda, şikâyet bir soruşturma ve kovuşturma şartı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bilinçli taksir durumunda ise basit yaralama suçu dışındaki yaralamalarda soruşturma ve kovuşturma re'sen yapılacaktır. Şahsi cezasızlık nedenleri, şahsi bazı nedenlere bağlı olarak cezalandırmanın en baştan mümkün olmaması sonucunu doğuran, kanunda öngörülmüş durumlardır.¹⁵¹ Taksirle yaralama suçunda, diğer taksir işlenen suçlarda olduğu gibi Türk Ceza Kanunu'nun 22/6'ncı maddesinde düzenlenen şahsi cezasızlık haline ve cezada indirim uygulanabilmesine dikkat edilmelidir. Türk Ceza Kanunu'nun 22/3'üncü maddesine göre bilinçli taksir halinde cezada artırımı gidilmektedir. Taksirle yaralama suçunda, hükmolunan hapis cezası uzun süreli olsa, bu ceza adli para cezasına çevrilebilmektedir. Ancak, bilinçli taksir halinde adli para cezasına çevrilebilmesi için hükmolunan cezanın kısa süreli olması gerekir.¹⁵² Kovuşturma neticesinde hüküm verilirken dikkat edilmesi gereken husus ise, Türk Ceza Kanunu'nun 22/6'ncı maddesinin uygulandığı hallerde önce ceza tayin edilip daha sonra ceza verilmesine yer olmadığına karar verilmemesi, doğrudan ceza verilmesine yer olmadığına karar verilmelidir.¹⁵³

¹⁴⁹ Y12. CD, 16.01.2013, 2012/8191-2013/1144, uyap.adalet.gov.tr.

¹⁵⁰ Y12. CD, 16.01.2014, 2013/5500-2014/675, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, e.t. 22.08.2019.

¹⁵¹ Bernd Heinrich, Ceza Hukuku Genel Kısım-I, Edt. Yener Ünver, Adalet, Ankara, 2014, s. 412.

¹⁵² Hakeri, s. 265.

¹⁵³ Hakeri, s. 274.

Taksirle işlenen suçlarda verilecek ceza Türk Ceza Kanunu'nun 22/4'üncü maddesine göre, failin kusuruna göre belirlenecektir. Türk Ceza Kanunu'nun 61/1-f. maddesine göre, taksire dayalı kusurun ağırlığı temel cezanın tespitinde dikkate alınacaktır. Bu tespit yapılırken kusurun durumu, ağır, hafif ve pek hafif şeklinde değerlendirilebileceği savunulmaktadır. Bu düşünceye göre, herkes tarafından kolayca öngörülebilen nitelikte ise ağır taksir, dikkatli kişiler tarafından öngörülebilme mümkün olduğu hallerde hafif taksir ve ancak olağanüstü dikkat ve özen gösterilerek öngörülebilecek hallerde pek hafif taksirden söz edilecektir. Bu belirlemeye göre cezanın alt ve üst sınırları arasında bir ceza tayin edilecektir.¹⁵⁴

Soruşturma ve kovuşturma aşamasında dikkat edilmesi gereken diğer bir husus, işçi sağlığı ve iş güvenliği bakımından bilirkişi raporlarının yanı sıra yaralanmaya ilişkin Adli Tıp Kurumu veya ilgili sağlık kurumu raporuna da dikkat edilmesi gerektiğidir. Yargıtay 12. Ceza Dairesi 17.01.2013 tarihli kararında, *"Katılanda meydana gelen yaralanmanın tespiti için Adli Tıp Kurumu Ankara Şube Müdürlüğü tarafından tanzim edilen 14.03.2008 tarihli raporda, katılanda meydana gelen çeşitli yaralanmalar ile birlikte sol bacakta diz altı amputasyon yapıldığı ardından bacak güdüğünde gelişen enfeksiyon nedeni ile diz üstü amputasyon yapıldığı belirlendikten sonra sonuç kısmında 3. bentte uzuv amputasyonunun vücutta meydana gelen diğer kırıklarla birlikte değerlendirildiği, organ işlevinin yitirilmesi niteliğinde olmadığı kabul edildiği, katılanda meydana gelen yaralanma ile raporun çeliştiği düşünülmekle, katılana ait tıbbi tedavi ve eoraklarının temin ile meydana gelen yaralanma ile ilgili Adli Tıp İhtisas Kurulu'ndan rapor alınması gerektiğinin gözetilmemesi"* tespitinde bulunarak kararı hukuka aykırı bulmuştur.¹⁵⁵

¹⁵⁴ Zafer, s. 277-278.

¹⁵⁵ Y12. CD, 17.01.2013, 2012/7921-2013/1365 uyap.adalet.gov.tr. Yargıtay 12. Ceza Dairesi'nin 16.01.2014 tarih, 2013/5500-2014/675 sayılı kararında, *"katılan hakkında Erzurum Palandöken Devlet Hastanesi Adli Tıp Uzmanı tarafından düzenlenen 23.01.2009 tarihli adli rapor içeriğinde, , mevcut yaralanmanın kişinin yaşamını tehlikeye sokmadığı, basit tıbbi müdahale ile giderilemeyeceğinin ve hayat fonksiyonlarına etkisi ağır 4 derecede kemik kırığı oluşturduğunun belirtildiği, duyu ve organlardan birinin işlevinin sürekli zayıflaması ve yitirilmesi yönünden değerlendirmenin olay tarihinden 6 ay sonra yapılacak muayene ile değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmesine karşın; Adli Tıp Kurumu'ndan taksirle yaralama fiilinin mağdurun duyularından veya organlarından birinin işlevinin sürekli zayıflamasına ve yitirilmesine neden olup olmadığı hususunda rapor*

Taksirle yaralama suçunda suçun şikâyeteye tabi olup olmadığına bakılmaksızın uzlaşma hükümleri uygulanabilmektedir. Uzlaştırma-ya yönelik hükümler Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 253'üncü maddesinde ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Burada kısaca birkaç hususu belirtmekte fayda vardır. Uzlaşma sağlanması halinde soruşturma konusu suç nedeniyle tazminat davası açılmaz, açılmış olan davadan feragat edilmiş sayılır. Uzlaştırma müzakereleri sırasında yapılan açıklamalar, herhangi bir soruşturma ve kovuşturmada ya da davada delil olarak kullanılamaz. Bu iki husus işçi bakımından açmayı düşündüğü hukuk davası için önemli konulardır. Mağdur işçi, hukuk davası açmadan bir an önce zararının giderilmesi için uzlaşma yoluna gidebilir.¹⁵⁶ Şüphelinin uzun dava süresi içerisinde malvarlığını kaçırma olasılığı da vardır. Cezadan kurtulmak isteyen şüpheli de uzlaşma yoluna gidebilir.¹⁵⁷ Uzlaştırma sürecinde iş kazası nedeniyle yaralanarak mağdur olan işçinin tekrar daha da mağdur olmaması için uzlaşma neticesinde elde edilen tazmin miktarına dikkat edilmelidir. İşçinin sözleşmenin zayıf tarafı olması nedeniyle ve işten çıkarılma korkusu ile çok daha düşük tazmin miktarlarında anlaşması istenmeyecek bir durumdur.¹⁵⁸

aldırılıp sonuca göre sanığın hukuki durumunun tayini gerektiği gözetilmeden eksik inceleme ve araştırmaya dayanılarak yazılı şekilde karar verilmesi" hukuka aykırı bulunmuştur, uyap.adalet.gov.tr. Yargıtay 12. Ceza Dairesi 19.04.2018 tarihli kararında, "duyu veya organlardan birinin işlevinin sürekli zayıflaması ya da yitirilmesi açısından tıbbi takip ve tedavisi bittikten sonra muayenesinin uygun olacağı belirtilmesine rağmen, mağdurun yaralanmasının niteliğine ilişkin kesin adli rapor alınmadan yazılı şekilde eksik inceleme ile hüküm kurulması" hukuka aykırı bulunmuştur. T. 19.04.2018, 2017/361-2018/4663, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgi/BankasilstemciWeb/>, e.t. 26.05.2020.

¹⁵⁶ Arabuluculuk konusu hukuk davası bakımından önemlidir. İş Mahkemeleri Kanunu 3'üncü maddeye göre iş kazası veya meslek hastalığından kaynaklanan maddi ve manevi tazminat ile bunlarla ilgili tespit, itiraz veya rücu davaları hakkında "dava şartı arabuluculuk" hükümleri uygulanmaz. Söz konusu uyuşmazlıklarla ilgili ihtiyarı arabuluculuk sürecinin işletilebileceğine dikkat edilmelidir. İş kazası sonucu oluşturabildiğinden ve bu suç uzlaştırmaya elverişli olduğundan zararın giderilmesi halinde arabuluculuğa gerek kalmayacaktır. Özel hukuktaki arabuluculuk ile uzlaştırma ilişkisi için bkz. Yener Ünver/Hakan Hakeri, Ceza Muhakemesi Hukuku, C. III, B. 15, Adalet, Ankara, 2019, s. 1833.

¹⁵⁷ Narter, s. 379-380.

¹⁵⁸ Zararın çok üstünde ve gabin derecesinde bir miktarda anlaşılması veya çok altında bir miktarda anlaşılması halinde savcılık veya mahkemenin bu duruma müdahale ederek raporu geri çevirmesi gerektiği ifade edilmektedir. Bkz. Ünver/Hakeri, s. 1849.

Bir diğer önemli husus Kanun'a göre birden fazla kişinin mağduriyetine veya zarar görmesine sebebiyet veren bir suçtan dolayı uzlaştırma yoluna gidilebilmesi için mağdur veya suçtan zarar görenlerin hepsinin bu suç bakımından uzlaşmayı kabul etmesi gerektiği haldir.¹⁵⁹ Esasen uzlaştırma kurumunun yaygınlaştırılması için bu konuda düzenlemeye gidilerek, mağdurlar bakımından uzlaşmanın bölünerek uygulanabilmesi gerekmektedir. Mağdur sayısının ne kadar olduğu, kaçının uzlaşmayı kabul ettiği de temel cezanın belirlenmesinde dikkate alınabilir. Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 255'inci maddesine göre, aralarında iştirak ilişkisi olsun veya olmasın birden çok kişi tarafından işlenen suçlarda sadece uzlaşan kişi uzlaştırmadan faydalanır. Kanun koyucu burada şikâyetin bölünmezliği prensibinden ayrılmıştır.¹⁶⁰ Asıl işveren, alt işveren ile birlikte cezai bakımdan sorumlu olması halinde biri uzlaşmayı kabul etmezken diğeri kabul edebilecektir.

İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nda belirtilmiş olan işyerinde risk değerlendirmesi yapmak veya yaptırmak ve belirlenen riskleri ortadan kaldırmak için gerekli tedbirleri almak kamu işvereni bakımından da geçerlidir. Bu yükümlülüklerin yerine getirilmemesinden kaynaklanan bir şekilde işçi yaralanmış ise kamu görevlileri bakımından soruşturma prosedürü 4483 sayılı Memur ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanunda yer alan prosedüre göre yapılacaktır.¹⁶¹ Kamu kurumlarında yürütülen faaliyetler bakımından alt işveren görevlendirilebileceği gibi iş güvenliği profesyonelleri de görevlendirilebilir.¹⁶²

¹⁵⁹ İş kazası ve meslek hastalığından doğan maddi ve manevi zarar için uzlaşma, uzlaşmanın faillere ve müteselsil sorumlulara etkisi ve manevi tazminatın uzlaşma ile ödenmesi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Narter, a.g.e. 380-384. Karşı yönde görüşe göre taksirle yaralama suçunda birden fazla mağdur bulunmasına rağmen fiil esasen birden fazla suça sebebiyet verdiği için her bir mağdurun uzlaşmayı kabul etmesi kuralına ilişkin CMK'nın 253/7 ve Yönetmeliğin 7/3'üncü maddesi uygulanmamalıdır. Bkz. Erdal Yerdelen/Mustafa Serdar Özbek/Şeyda Altuntaş/Burak Boz/Dilek Özge Erdem/Berna Ayşen Yılmaz, Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma, Adalet, 2018, s. 306.

¹⁶⁰ Ünver/Hakeri, s. 1839.

¹⁶¹ Lütfi İncirlioğlu, Kamu İşverenin İş Sağlığı ve Güvenliği Bakımından Sorumluluğu, Adalet, Ankara, 2015, s.142, Akbulut, s. 24.

¹⁶² Akbulut, s. 24.

SONUÇ:

Sonuç olarak taksirle yaralama ile sonuçlanan iş kazalarında “asıl işveren”in cezai sorumluluğuna gidilebilmektedir. Taksire ilişkin teorilerden öngörebilme teorisini uyusmazlıkları çözmede sıklıkla uygulanabilmektedir. Taksirin unsurları; fiilin taksirle işlenebilen bir suç olması, hareketin iradi olması, neticenin iradi olmaması, dikkat ve özen yükümlülüğünün yerine getirilmemesi, neticenin öngörülebilir olması ve hareket ile netice arasında nedensellik bağının bulunmasıdır. Olayda belirtilen unsurların tamamı incelendikten sonra asıl işverenin sorumlu olup olmadığı tayin edilmelidir. Bu tespitte sorumluluğa ilişkin sözleşme hükümleri de incelenmelidir. Kanaatimizce, yeni tip koronavirüs salgını döneminde, koronavirüsten korunmaya ilişkin tedbirlerin alınmasında hangi işverenin sorumlu olacağı önem arz etmektedir. Bu önlemlerin alınmaması halinde işçinin bu salgın hastalığa yakalanması durumunda, taksirle yaralama suçuna ilişkin şartların oluşması halinde asıl işveren sorumlu olabilecektir.

Asıl işverenin cezai bakımdan sorumlu olabildiği bazı durumlarda, mağdur veya başka bir kişinin kusuru da taksirle yaralamaya neden olmuş olabilir. Bu durumda her fail neden olduğu taksirle yaralama suçundan kusuru oranında sorumlu olacaktır. Taksirle yaralama suçuna iştirak mümkün değildir. Birden fazla kişinin yaralandığı durumlarda taksirle yaralama suçunu düzenleyen Türk Ceza Kanunu’nun 89’uncu maddesinde yer alan özel hüküm uygulanmalıdır.

Taksirle yaralama suçunda basit taksir ve bilinçli taksir ayrımına dikkat edilmelidir. Çünkü, bilinçli taksir olması halinde faile verilecek ceza daha ağır olacaktır. Doktrinde, bilinçli taksir ve olası kastı aynı gören yaklaşımlar olsa da bilinçli taksir olası kasttan farklıdır. Ancak, iş kazalarında bu farklılığın tespiti kolay değildir. Önem arz eden diğer bir husus ise soruşturma ve kovuşturmada başvuru bilirkişi raporlarıdır. Bilirkişi raporu kavramını hem işçi sağlığı ve iş güvenliği bakımından bilirkişi raporu hem de sağlık bakımından doktor raporu olarak ele almak gerekir. Cumhuriyet savcısı ve hâkim, bilirkişi raporu ile bağlı olmamakla beraber raporda belirtilen hususlar maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasında ve hükmün verilmesinde önemli olacaktır. Cumhuriyet savcısı ve hâkim özellikle basit-bilinçli taksir ayrımı konusundaki tespitinde ve nedensellik bağını incelerken bilirkişi rapo-

runda faydalanmakla birlikte raporda yer alacak değerlendirmelere aykırı bir karar verebilecektir. Bu kararı verirken gerekçesini açık ve ayrıntılı bir şekilde belirtmelidir.

Taksirle yaralama suçunun cezası kasten yaralama suçuna oranla az olsa da iş kazalarında sözleşmenin zayıf tarafını mağdur olan işçi oluşturduğu için üzerinde önemle durulmalıdır. Soruşturmada toplanacak en ufak bir delil ve ayrıntılı inceleme, işçinin açacağı tazminat davasına katkı sağlayacaktır. Bu nedenle, özellikle yaralanmanın boyutunun ağır olduğu iş kazalarında ölüm gerçekleşmese bile olay yeri inceleme ekibi ile olay yeri incelettirilmelidir. Asıl işveren ve alt işveren taksirle yaralama suçundan kendi kusurları oranında sorumlu olmaları halinde uzlaşan kişi uzlaştırma hükümlerinden faydalanabilecektir.

İşçi sağlığı ve iş güvenliği bakımından işveren ve işçide gerekli bilincin oluşması için cezai sorumluluğa ilişkin “eğitim”, “seminer” ve “bildiriler” iş kazalarının azaltılmasında önemli rol oynayacaktır.

Kaynakça

Kitaplar

- Akın Levent, İş Sağlığı Güvenliği ve Alt İşverenlik, Yetkin, B. 2, Ankara, 2013.
- Akın Levent, Artan İş Kazaları Çağırıştırmasıyla İş Güvenliği ve İş Sağlığı, Emeğin Hukuku Kurultayı, Yayına Hazırlayan: Abdi Pesok, Şen Matbaa, Ankara, 2015.
- Apaydın Cengiz, 2011 yılı Yargıtay Kararları İşığında Taksirle Yaralama Taksirle Öldürme ve Olası Kastla İnsan Öldürme Suçları, Ankara, 2011.
- Artuk Mehmet Emin/Gökçen Ahmet/Yenidünya Ahmet Caner, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Adalet, B. 10, Ankara, 2016.
- Artuk Mehmet Emin/Gökçen Ahmet/Alşahin Mehmet Emin/Çakır Kerim, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Adalet, B. 13, Ankara, 2019.
- Bakıcı Sedat, 5237 sayılı Yasa Kapsamında Ceza Hukuku Özel Hükümleri, Adalet, C. 4, Ankara, 2010.
- Bilir Nazmi, İş Sağlığı ve Güvenliği, Güneş Tıp, Ankara, 2016.
- Bulut Mehmet/Orhan Sadettin, İş Sağlığı ve Güvenliği Yükümlülükler ve Uygulamalar, Bilge, Ankara, 2017.
- Centel Nur/Zafer Hamide/Yenerer Çakmut Özlem, Kişilere Karşı Suçlar, Beta, C. I, B. 2, İstanbul, 2011.
- Centel Nur/Zafer Hamide/Çakmut Özlem, Türk Ceza Hukukuna Giriş, Beta, B. 9, İstanbul, 2016.

- Çelik Nuri/Caniklioğlu Nurşen/Canbolat Talat, İş Hukuku Dersleri, Beta, B. 29, İstanbul, 2016.
- Demiral Erşen Gökçe Demiral, İş Kazaları, Seçkin, Ankara, 2017.
- Demirbaş Timur, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin, B. 11, Ankara, 2016.
- Eren Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Yetkin, B. 24, Ankara, 2019.
- Günay Cevdet İlhan, İş Davaları, B. 5, Yetkin, Ankara, 2016.
- Güzel Ali/Okur Ali Rıza/Caniklioğlu Nurşen, Sosyal Güvenlik Hukuku, Beta, B. 16, İstanbul, 2016.
- Eyrenci Ömer/Taşkent Savaş/Ulucan Devrim, Bireysel İş Hukuku, Beta, B. 9, İstanbul, 2019.
- Hafızoğulları Zeki/Özen Muharrem, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Kişilere Karşı Suçlar, USA, B. 5, Ankara.
- Hakeri Hakan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, B. 19, Ankara, Adalet, 2016.
- Halman Çetin Emine, İş Hukukunda Alt İşveren Asıl İşveren ile Muvazaa, Bilge, Ankara, 2019.
- Heinrich Bernd, Ceza Hukuku Genel Kısım-II, Edt: Yener Ünver, Adalet, Ankara, 2015.
- Heinrich Bernd, Ceza Hukuku Genel Kısım-I, Edt. Yener Ünver, Adalet, Ankara, 2014.
- İçel Kayıhan, Ceza Hukukunda Taksirden Doğan Subjektif Sorumluluk, İstanbul Cezaevi Matbaası, 1967.
- İçel Kayıhan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Beta, Yenilenmiş Bası, İstanbul, 2016.
- İçel Kayıhan/Sokullu Akıncı Fusun/Özgenç İzzet/Sözüer Adem/Mahmutoğlu Fatih S./Ünver Yener, Suç Teorisi Suç Kavramına İlişkin Genel Bilgiler Suçun Yapısal Unsurları Suçun Özel Oluşum Biçimleri 2. Kitap, Beta, B. 2, İstanbul, 2000.
- İstanbul Barosu Çalışma Hukuku Komisyonu, İş Sağlığı ve Güvenliği Yasa Tasarısı Taslağı Sempozyumu, G. Alpagut, İstanbul Barosu Yayınları, 2008.
- İncirlioğlu Lütfi, Kamu İşverenin İş Sağlığı ve Güvenliği Bakımından Sorumluluğu, Adalet, Ankara, 2015,
- Kaynak Zeki, Yürürlükteki Sosyal Güvenlik Mevzuatımızda Sosyal Sigorta ve Uygulaması, Adalet, Ankara, 2015.
- Kaymaz Seydi/Gökcan Hasan Tahsin, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Taksirle Adam Öldürme ve Yaralama Suçları, Seçkin, Ankara, 2006.
- Keçeligil Hasan Tahsin, Türk Ceza Hukukunda Taksirin Esasları, Yetkin, Ankara, 2016.
- Keçelioğlu Elvan, Taksirli Suçun Dogmatigi, Turhan, Ankara, 2015.
- Kılıç Leyla, İşverenin İş Sağlığı ve Güvenliğini Sağlama Hükümlülüğü ve Sorumluluğu, Yetkin, Ankara, 2006.
- Koca Mahmut/Üzülmez İlhan, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin, B. 9, Ankara, 2016.
- Koca Mahmut/Üzülmez İlhan, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Adalet, B. 5, Ankara, 2018.

- Mollamahmutoğlu Hamdi/Astarlı Muhuttin, İş Hukuku, B. 5, Ankara 2012.
- Mollamahmutoğlu Hamdi/Astarlı Muhittin/Baysal Ulaş, İş Hukuku Ders Kitabı Cilt:1 Bireysel İş Hukuku, B. 3, Lykeio, Ankara, 2019.
- Narmanlıoğlu Ünal, İş Hukuku Ferdi İlişkileri I, Beta, B. 5, İstanbul, 2014.
- Narter Sami, İş Sağlığı ve Güvenliğinde İdari, Cezai ve Hukuki Sorumluluk, Adalet, B. 2, Ankara, 2018.
- Özbek Veli Özer/Doğan Koray/Bacaksız Pınar/Tepe İlker, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin, B. 9, Ankara, 2018.
- Özbek Veli Özer/Doğan Koray/Bacaksız Pınar/Tepe İlker, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Seçkin, B. 10, Ankara, 2016.
- Özcan Durmuş, Uygulamalı İş Davaları, B. 2, Ankara, Adalet, 2014.
- Özgenç İzzet, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin, B. 11, Ankara, 2015.
- Özgen İzzet, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin, B. 12, Ankara, 2016.
- Özen Mustafa, Ceza Hukukunda Taksir, Adalet, B. 4, Ankara, 2019.
- Özen Mustafa, Ceza Hukukunda Taksir, Adalet, Ankara, 2011.
- Öztürk Bahri/Erdem Ruhan Mustafa, Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku, Seçkin, B. 11, Ankara, 2011.
- Parlar Ali/Hatipoğlu, Muzaffer, Kast ve Taksir Temel İlkeler Tanımlar-Uygulama Alanı, Seçkin, B. 2, Ankara, 2010.
- Soyaslan Doğan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Yetkin, Ankara, 1998.
- Soyaslan Doğan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, Yetkin, B. 8, Ankara, 2018.
- Süzek Sarper, İş Hukuku, Beta, B. 17, İstanbul, 2019.
- Sümer Halûk Hadi, İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku, Seçkin, Ankara, 2018.
- Şakar Müjdat, İş Hukuku Uygulaması, Beta, B. 12, İstanbul, 2017.
- Tezcan Durmuş/Erdem Mustafa Ruhan/Önok Murat, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, Seçkin, B. 16, Ankara, 2018.
- Üzülmüş İlhan, Vücut Dokunulmazlığına Karşı Suçlar, Adalet, Ankara, 2013.
- Ünver Yener, Ceza Hukukunda İzin Verilen Risk, Beta, İstanbul, 1998.
- Ünver Yener, Ceza Hukukuyla Korunması Amaçlanan Hukuksal Değer, Seçkin, Ankara, 2003.
- Ünver Yener/Hakeri Hakan, Ceza Muhakemesi Hukuku, Adalet, C. III, B. 15, Ankara, 2019.
- Yerdelen Erdal/Özbek Mustafa Serdar/Altuntaş, Şeyda/Boz, Burak/Erdem, Dilek Özge/Yılmaz, Berna Aysen, Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma, Adalet, 2018.
- Yiğit Onur, Yargıtay Kararları Işığında Taksirli Suçlar, Yetkin, Ankara, 2014.
- Yurtcan Erdener, Yargıtay Kararları Işığında Öldürme ve Yaralama Suçları, Türkiye Barolar Birliği, Ankara, 2015.
- Zafer Hamide, Ceza Hukuku Genel Hükümler, B. 5, İstanbul, Beta, 2015.

Makaleler

- Akbulut Berrin, “İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin Yükümlülüğü Bulunan Kişiler ve Bu Kişilerin İş Kazası ve Meslek Hastalığından Kaynaklanan Cezai Sorumlulukları”, *Terazi Hukuk Dergisi*, S. 143, Ankara, 2018.
- Akın Levent, “İş Sağlığı ve Güvenliğinde İşyerinin Örgütlenmesi”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 54, S. 1, Ankara, 2005.
- Altın Fatma Zeynep, “İşverenin İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Maddi Tazminat Yükümlülüğü”, C. 13, S. 3-4, *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Erzincan, 2009.
- Baycık Gaye, “Yeni Düzenlemeler Açısından İnşaat İşverenin İş Sağlığı ve Güvenliği Yükümlülükleri”, *Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 60, S.2, 2011.
- Berksoy İrem, “Yargıtay Kararları Işığında İş Kazası Kavramı”, Devrim Ulucan’a Armağan, *Legal*, İstanbul, 2008.
- Bostancı Yalçın, “Yargıtay Kararları Işığında İş Kazası Kavramı”, *Kamu-İş Dergisi*, C.8, S. 1, 2005.
- Ciftcioğlu Cengiz Topel, “Türk Ceza Kanunda Taksir”, *Ankara Barosu Dergisi*, S. 3, Ankara, 2013.
- Ceylan Hüseyin, “Türkiye’deki İş Kazalarının Genel Görünümü ve Gelişmiş Ülkelerle Kıyaslanması”, *International Journal of Engineering Research and Development*, Vol. 3, No. 2, June 2011.
- Ekmekçi Ömer, “Asıl İşveren-Alt İşveren İlişkisinde İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamaları”, Sempozyum Tebliğleri Kitabı, Çimento Sektöründe İş Sağlığı ve Güvenliği Sempozyumu, ÇEİS, Ankara.
- Ergin Berin, “İş Sağlığı ve Güvenliği Açısından Türkiye Geneli”, A. Can Tuncay’a Armağan, *Legal*, İstanbul, 2005.
- Gürsoy Kemal Tahir, “İşverenin Sorumluluğu”, Ankara, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 31, s. 1-4, 1974.
- Katoğlu Tuğrul, “Ekip Halinde Yürütülen Faaliyetlerde Güven İlkesi ve Ceza Sorumluluğu”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 68, Ankara, 2007.
- Korkut Gülsüm/Tetik Alim, “6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’nun Getirdiği Yenilikler ve Temel Sorunlar”, Isparta, 2013.
- Özen Muharrem/Tozman Önder, “5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Işığında İşverenin İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Ceza Sorumluluğu”, *Sicil İş Hukuku Dergisi*, Y. 3, S. 10, 2008.
- Özkan Halid, “İş Kazalarından Doğan Ceza Sorumluluğunda Kusur Tespiti”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XX, 2016.
- Taşkent Savaş, “İş Kazası Kavramı”, Prof. Dr. Nuri Çelik’e Armağan, *Beta*, C. II, İstanbul, 2001.
- Ünver Yener, “Tıp Ceza Hukukunda Güven İlkesi”, Tıp Ceza Hukukunun Güncel Sorunları Sempozyumu, Türk-Alman Tıp Hukuku Sempozyumu, Ankara, 2008.
- Yılmaz Halil/Turanlı, Hüsnü, “Asıl İşveren-Alt İşveren Ayrımı ve İş Kazasından Doğan Sorumluluk”, *Terazi Hukuk Dergisi*, S. 61, Ankara, 2011.

Yüksek Lisans Tezleri

- Avcı Mehmet Serhat, Türk Hukukunda İşverenin İş Kazalarından Doğan Cezai Sorumluluğu, Kırklareli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, Kırklareli, 2018.
- Eyüpoğlu Özge, Türk İş Hukukunda Asıl İşveren Alt İşveren İlişkisi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, İstanbul, 2019.
- Yıldız, Eren, Asıl İşveren-Alt İşveren İlişkisinde İş Sağlığı ve Güvenliği Yükümlülükleri, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, İstanbul.

Mahkeme Kararları

- YCGK, 23/11/2010, 2010/9-196.
- YCGK, 18/11/2014, 2014/12-179-2014/499.
- YCGK, 31/03/2016, 2013/12-654-2015/75.
- YHGK, 28/03/1979, 484-330.
- YHGK, 16/06/2004-21-365/369.
- Y9. CD, 31/03/2010. 3764.
- Y9.HD, 23.02.2009, 2008/22857-2009/3226.
- Y12. CD, 15/02/2018, 2016/3474-2018/1574.
- Y12. CD. 21/03/2019, 2018/5194-2019/3812.
- Y12. CD, 12/09/2012, 2012/581-2012/18256.
- Y12. CD, 03/02/2020, 2019/5134-2020/980.
- Y12.CD, 11/12/2015, 2015/235-2015/19187.
- Y12. CD, 26/11/2013, 2013/26311-2013/26902.
- Y12. CD, 09/10/2015, 2015/225-2015/15009.
- Y12. CD, 17/01/2013, 2012/7921- 2013/1365.
- Y12.CD, 21/01/2019, 2017/6682-2019/8987.
- Y12.CD, 17/09/2015, 2014/21946-2015/13700.
- Y12. CD, 02/10/2013, 2013/1874-2013/22232.
- Y12. CD. 08/11/2012, 23372.
- Y12. CD. 16/01/2013, 2012/8191-2013/1144.
- Y12. CD, 16/01/2014, 2013/5500-2014/675.
- Y12. CD, 17/01/2013, 2012/7921-2013/1365.
- Y12. CD, 16/01/2014, 2013/5500-2014/675.
- Y12. CD, 19/04/2018, 2017/361-2018/4663.
- Y10. HD, 30/09/1986, 4453/4793.
- Y21. HD, 2018/5018-2019/2931.

İnternet Kaynakları

“Yeni Koronavirüs (*Covid-19*) Salgınına Karşı İşyerlerinde Etkin Mücadele İçin Alınması Gerekli Tedbirler”, <https://www.ailevecalisma.gov.tr/isggm/haberler/koronavirus/>.

“Kovid-19 Salgın Yönetimi ve Çalışma Rehberi” https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/depo/toplumda-salgin-yonetimi/salgin-yonetimi-ve-calisma-rehberi/Covid19-Salgın_Yonetimi_Ve_Calışma_Rehberi.

Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı Emeklilik Hizmetleri Genel Müdürlüğü’nün 07/05/2020 tarih ve 2020/12 sayılı Genelgesi, <https://www.turmob.org.tr/mevzuat/PDF/17715>.

